

Upravništvo: Ljubljana, Pucinijska ulica 5
Telefon št. 31-22 31-23 31-24

Ispravnost: Ljubljana, Pucinijska ulica 5
Telefon št. 31-22 31-23 31-24

Podružnica: Novo mesto, Ljubljanska cesta 4
Ispravnost: Ljubljana, Pucinijska ulica 5
Telefon št. 31-22 31-23 31-24

Razpis: Ljubljana, Pucinijska ulica 5
Telefon št. 31-22 31-23 31-24

JUTRO

Izhaja vsak dan razen ponedeljka.
Mesečna naročnina 32 lir

Uredništvo:
Ljubljana — Pucinijska ulica št. 5.
Telefon št. 31-22 31-23 31-24.

Rokopisi se ne vračajo

Materialschlacht bei Aachen hat an Wucht etwas nachgelassen

Schwer getroffene USA-Bataillone blieben mit der Masse liegen — Feind lief sich in erbitterten Ortskämpfen fest — In Lothringen dauern die Abwehrkämpfe an — Kraftvolle deutsche Gegenangriffe wärtigen Verbindungen des vorgestoßenen Feindes — Schweres deutsches Feuer jetzt auch auf dem Grossraum von Lüttich

Aus dem Führerhauptquartier, 22. Nov. DNB. Das Oberkommando der Wehrmacht gibt bekannt:

Die Besatzung unseres Maas-Brückenkopfes südöstlich Helmond behauptete sich auch gestern gegen zahlreiche englische Angriffe.

Die Materialschlacht bei Aachen hat nach den schweren Kämpfen der letzten Tage etwas an Wucht nachgelassen. Bei Geilenkirchen wurden die angreifenden amerikanischen Bataillone wiederum von unserem Abwehrfeuer so schwer getroffen, dass sie mit der Masse liegen blieben. Im Kampfraum von Eschweiler lief sich der Feind in erbitterten Ortskämpfen fest. Im ganzen kostete ihn gestern der vergebliche Versuch, unsere Front zu durchstossen, nach bisher vorliegenden Meldungen wiederum 40 Panzer.

In Lothringen dauern die Abwehrkämpfe an. Ihre Schwerpunkte liegen in der Stadt Metz, östlich des Bischwaldes und im Raum östlich Saarburg. In den Westvogesen beschränkte sich der Feind auf einige örtliche Angriffe.

In Belfort, um das seit gestern Vormittag heftig gekämpft wird, vernichtete die Besatzung 21 Panzer des Gegners. Kraftvolle Gegenangriffe unserer Eingreifverbände unterbrach westlich Basel die rückwärtigen Verbindungen des auf den Rhein vorgestoßenen Feindes. Insgesamt wurden im Kampfraum südlich des Rheins-Marne-Kanals bis zur Schweizer Grenze 51 feindliche Panzer abgeschossen.

Schweres deutsches Feuer liegt weiterhin auf Antwerpen und neuerdings auch auf dem Grossraum von Lüttich. Der Beschuss von London hält an.

An der adriatischen Küste brachte der erste Angriffstag der 8. britischen Armee trotz stärkester Materialverluste hohe Verluste, aber nur geringen Geländegewinn in

einem örtlich begrenzten Abschnitt. Im italienisch-französischen Grenzgebiet wurden im Raum von Cuneo feindliche Banden zerschlagen, zahlreiche Waffen und die Masse des feindlichen Fuhrparks erbeutet.

In Südungarn scheiterten alle Versuche der Sowjets, ihre Brückenköpfe bei Apatin und Batina zu erweitern. Zwischen Budapest und dem Matra-Gebirge vertrieben unsere Truppen den mit starken Panzer- und Infanteriekräften ausgestatteten bolschewistischen Durchbruch. Angriffe der Sowjets gegen die Stadt Miskolc wurden zerschlagen. Ungarische Verbände drängten nördöstlich Tokai den Feind in seinem Theiss-Brückenkopf zusammen.

Im Raum von Ungvar blieben starke Angriffe der Bolschewisten nach geringfügigem Geländegewinn liegen.

Im Frontbogen südöstlich Libau zerbrach auch gestern der Ansturm von vier sowjetischen Armeen an dem heldenhaften Widerstand und den Gegenschlägen unserer Divisionen.

Im Südtel der Halbinsel Sworbe steht unsere Besatzung erneut in schwerem Kampf mit überlegenen Feind. Unsere Seestreitkräfte brachten durch ihr zusammengefasstes Feuer den Heeresverbänden Entlastung.

Östlich der Halbinsel versenkten Minensuch- und Vorpostenboote ein sowjetisches Minensuchboot, schossen ein Schnellboot in Brand und beschädigten ein Kanonenboot so schwer, dass es strandete.

Anglo-amerikanische Terrorbomber führten am Tage und in der Nacht Angriffe gegen Nordwest-, West-, Südwest- und Mitteldeutschland. In einigen Städten entstanden Schäden in Wohngebieten und Personenverluste. Luftverteidigungskräfte schossen trotz schwieriger Wetterlage 82 feindliche Flugzeuge, darunter 61 viermotorige Bomber, ab.

Silovitost materialne bitke pri Aachnu je nekoliko popustila

Močno zbiti ameriški bataljoni niso mogli več napadati — Sovražnik je obdržal v ogorčenih krajevnih bojih — V Loreni se nadaljuje obrambni boj — Z močnimi protinapadi so Nemci zapadno od Bazla prekinili prodiranje sovražnika zvezo z zaledjem — Težak nemški daljnostrelni ogenj sedaj tudi nad velepodročjem Lieja

Führerjev glavni stan, 22. nov. DNB. Vrhovno poveljnišvo obožanih sil objavlja: Posadka našega predmosta ob Maasi, južnovzhodno od Helmonda je tudi večerj vzdržala kljub številnim angleškim napadom.

Silovitost materialne bitke pri Aachnu je po težkih bojih v poslednjih dneh nekoliko popustila. Pri Geilenkirchnu je naš obrambni ogenj tako težko zadel napadajoče ameriške bataljone, da glavnina teh čet ni mogla več napadati. Na bojišču pri Eschweilerju je obdržal sovražnik v ogorčenih krajevnih bojih. Vseh je izgubil večerj naše bojišče, po dosedanjih poročilih zopet 40 oklopnikov.

V Loreni se nadaljuje obrambni boj. Težišča so v mestu Metz, vzhodno od Bischwald in na področju vzhodno od Saarburga. V zapadnih Vogezih se je omejeval sovražnik na krajevne napade.

V Belfortu, za katerega se od večerj dopoldne silno borimo, je uničila posadka 21 nasprotnikovih oklopnikov. Naši oddelki so z močnimi protinapadi pretrgali zapadno od Basla sovražnika, ki je prodril do Rena, zvezo z zaledjem. Skupno smo uničili na bojišču južno od prekopa Ren-Marna do švicarske meje 31 sovražnikovih oklopnikov.

Z daljnostnimi izstrelki smo nadalje močno obstreljevali Anvers in tudi velepodročje Lieja. Tudi London nadalje obstreljujemo.

Ob jadranski obali je utrpela britanska 8. armada prvega dne napada, kljub naj-

močnejši uporabi gradiva velike izgube, toda dosegla je le majhno ozemeljsko pridobitev v nekem krajevnem omejenem odseku. Na italijansko - francoskem obmejnem ozemlju smo na področju Cuneo razbili sovražnikove tolpe ter zaplenili številno orožje in večino sovražnikovega voznega parka.

V južni Madžarski so se izjalovili vsi sovjetski poizkusi, da bi razširili svoja predmostja pri Apatinu in Batini.

Med Budimpešto in gorovjem Matra so preprečile naše čete nameravani boljševiški prodor, ki je bil izveden z močnimi pehotnimi in oklopnimi silami. Razbili smo sovjetske napade proti mestu Miskolc. Madžarski oddelki so stisnili severnovzhodno od Tokaja sovražnika na njegovem predmostju ob Tisi.

Na področju Užgoroda so se po majhnem napredovanju zrušili boljševiški napadi. V loku bojišča južnovzhodno od Lieja se je tudi večerj zrušil naval štirih sovjetskih armad ob junškem odporu in protidržnih naših divizij.

Na južnem delu polotoka Sorveama je naša posadka ponovno v težkem boju z nadmočnim sovražnikom. Naše pomorske sile so z osredotočenim ognjem razbremenile oddelke vojske.

Vzhodno od polotoka so potopili miniskalci in predstražni čolni sovjetski miniskalce, zaigrali brzi bojni čoln in tako težko poškodovali en topniški čoln, da je nesedel.

Angloameriški teroristični bombniki so podnevi in ponoči napadli severozapadno, zapadno, južnozpadno in srednjo Nemčijo. V nekaterih mestih je nastala škoda v stanovskih predelih in izgube med prebivalstvom. Protiletalske obrambne sile so sestrelile kljub slabemu vremenu 82 sovražnikovih letal, med njimi 61 štirimotornih bombnikov.

Neuspela konferenca

Madrid, 20. nov. Kakor javlja agencija EFE iz Washingtona, na mednarodni gospodarski konferenci v Ryo (USA) niso dosegli nikakih stvarnih uspehov. Na konferenci je sodelovalo 52 dežel, med njimi tudi Španija. Predvsem so ugotovili le ameriško stališče glede bodočih mednarodnih gospodarskih odnosov. Tako so med ostalim izjavili, da se bo ohranila zlati podlaga ter da hočejo biti Zedinjene države po vojni prva sila v svetovnem pomorskem prometu.

Čikaški letalski dogovor

Amsterdam, 21. nov. Kakor ob avja agencija Reuter z Chicaga, so pristale Zedinjene države, Velika Britanija in Kanada v nedeljo na kompromisni predlog za bodoči civilni letalski promet, ki določa »svobodno konkurenco«. Po tem načrtu lahko vsak narod, ki je podpisal ta dogovor, ustanovi in ima letalske proge v notranjosti svojega področja, ki je pristopil k temu dogovoru. Na podlag tega dogovora ne morejo v nobeni državi imeti »izključne pravice domače družbe za letalski promet. Dežele, ki same manj uspešno delujejo v letalskem prometu«, bodo dobile del dobička od prometa, ki se bo vršil na njihovem ozemlju.

Priljubljena zavezniška konferenca spet v Moskvi?

Bern, 22. nov. »Exchange Telegraph« javlja iz Moskve, da izjavljajo v tamkajšnjih političnih vojaških krogih, da se Stalin spričo bližnje velike sovjetske ofenzive ne bo mogel sesti s Churchillom in Rooseveltom kje drugje kot v Moskvi.

Kaos v Belgiji

Komunisti strahujejo vlado in obvladujejo ulice — Pierlot bi se rad oprl na angloameriške bajonete

Ženeva, 22. nov. Ko se je morala Pierlotova vlada udati pritisku ulice in znova dovoliti demonstracije boljševskega podtalnega pokreta, so se razmere v Belgiji še bolj poostrele. Moskva se nadalje podpira boljševiške štivalce pri njihovem delu. Tudi v ponedeljek so se vršile nove demonstracije, pri katerih so vedno znova zahtevali ostavko vlade. Kot poroča »Gazette de Lausanne«, so prevladovali pri demonstracijah povod sovjetske zastave. Razvoj v Belgiji ni le posledica Pierlotove zahteve po razorožitvi, temveč tudi brezposelnost. Po Reuterjevih vesteh so odprli član podtalnega pokreta kot protest proti razorožitvi vrata jetnišnice v poljanskem mestu Aloustr in osvobodili 500 kaznjencev.

O nesposobnost Pierlotove vlade, da bi postala gospodar položaja, priča poizkus minstrskega predsednika, da bi oprl svojo avtoriteto na zavezniške bajonete ter priklical vojaške oblasti na pomoč. V belgijskem tisku je vzbudila ta napoved vhar ogorčenja. Liberalni list »La Cité Nouvelle« piše: Vse narod je proti vlad. S tem, da si šte podporo pri britanskih oblasteh, nikakor ni dvignila svojega prestiža. Valonski list »Le Gaulois« pravi, da morajo biti v primeru, da je britanski general spontan podal svojo izjavo, zavezniški mnjenja, da je belgijski notranji položaj izredno resen. Ako pa jih je vlada pozvala k temu, je s tem napravila nepopravljivo in neodpustljivo napako.

Boljševiški list »Drapeau Rouge« očita vladi, da se je odpovedala vsej čast in ponižala Belgijo na stopnjo afriške kolonije. »Gazette de Lausanne« se vprašuje, kaj bo dejala Moskva, ako bo obožena sila intervenirala v nasprotju s svojim dosedanjim ravnanjem v Belgiji.

Dogodki v Belgiji kažejo skupno z dogodki v Franciji. Bonomijski Italiji in Grčiji vsak dan bolj jasno, da sledi tudi Angloamerikanom »vespovsod le zmeda, ki koncem koncev pospešuje boljševiške akcije. Staka in brezposelnost ter grenka razočaranja spričo izostanka objuljenih pomoči predstavljajo ugodna tla za boljševiško ravnanje, ki je edina stvar, s katero so obdarili takozvani »osvobodilci« posamezne narode.

Amsterdam, 22. nov. Londonski radio poroča dodatno k že javljenemu sklepu belgijskega odprnega pokreta o odložitvi orožja, da je bila kot dan oddaja določena prihodnja sobota. Vodje odprnega pokreta so objavili v posebnem proglasu, da bodo vsi oni, ki ne bi odložili orožja, izključeni iz odprnega pokreta.

Boljševiški teror v Franciji

Bern, 21. nov. V Savojih se boljševiški teror vedno bolj razširja. Razen v Thononu in A. les Bains so morali tudi v glavnem mestu visokih Savojev, Anneciju, skrajšati poljsko uro na čas od 23. do 5. Ta odredba je bila izdana vsled bombnih atentatov, ki so bili izvršeni tam v poslednjih dneh.

Naraščanje brezposelnosti v Franciji

Amsterdam, 21. nov. Kakor poroča agencija Reuter z Pariza, je objavil degolistni delovni minister, da je v Franciji 600.000 brezposelnih.

Ženeva, 21. nov. Londonski list »Economist« piše, da je Francija mnogo izgubila svoje notranje moči in da je došlo malo tega pridobila nazaj. Vprašanje je, koliko bo lahko Francija sploh dobila nazaj. Gotovo je, da Francija nikdar ne bo več dosegla hegemonije, ki jo je imela po Versailles. Ne bo več v položaju, da bi lahko sama in neodvisno sprejemala obveznosti. (Po frazah ob priliki Churchillovega in F. novoga obiska v Parizu bo ta razjasnjen gotovo zelo neprijetno vplivala na marsikaterga De Gaullova pristaja.)

Italiji grozi razpad

Bern, 20. nov. Švicarski list »Bund« poroča o separatističnih gibanjih v Italiji. Sardinke demokratične osebnosti so predložile Bonomijski vladi načrt, ki zahteva daljnosežno avtonomijo v uprav. otoka. Rimski listi pišejo, da položaj na Sardiniji ni le težaven, marveč se stalno poslabšuje. Čeprav otok zaradi vojne ni trpel kakor ostali predeli Italije, predstavlja še pomankanje pomorske zveze celo z italijanskim polotokom daljnosežno politično, gospodarsko in socialno vprašanje, ki je povzročilo veliko bodo. Rimski radio, ki se prav tako bavi s problemom Sardinije, ki je danes v vsej Italiji aktualen, pripominja, da je glava desorganizacija vidna predvsem na Sardiniji in Siciliji, da pa učinkuje to tudi na vse ostale dele, ki so zasedeni po Angloamerikanom.

»Osvobojenim« deželam grozi lakota

Bern, 21. nov. Ameriška agencija »Associated Press« poroča o črni in bedni zmede, ki čaka po zavezniških »osvobojenih« ozemljih. Ni zozemski, Grčiji in Srbiji pa preti celo lakota. Kakor izjavljajo washingtonski vladni krogi, obstojajo prehrbovalne težkote zaradi pomankanja lajske toneže, ki jo nujno potrebujejo za vo ne namene v Evropi in na Pacifiku. V Italiji pričakujejo splošno gospodarsko zmešnjavo in politično razvnanje razmere.

Niti zase nimajo Američani dovolj živil

Stockholm, 18. nov. »Wallstreet Journal« napoveduje tudi za primer zmagae daljši čas tegobe še po vojni. Najmanj 5 milijono možkih bo zgubilo svoje službe. Preosnovanje industrije za potrebe v miru bo zelo počasno, ker bodo polovico gradiva še nadalje uporabljali za oboroževalne namene. Mnogo življenjskih potrebščin, predvsem sladkorja in masla, ne bo dovolj na razpolago in jih bodo morali še dalje časa racinirati. Silično bo tudi pomankanje mesa, maščob in mlekaralnih izdelkov. Prav tako bodo dolgo časa racinirani čevlji in obleka. Ker Američani po vojni sami ne bodo imeli piceas, je tem bolj omebne vredna.

nesramnost ameriških obljub, s katero obetajo velkokopazno podpiranje tako zvanih »osvobojenih« ozemelj.

Draginja v Ameriki

Madrid, 21. nov. Po ugotovitvah ameriških delavskih združenj so se zvišali življenjski stroški v Zedinjenih državah od leta 1941. za 44 odstotkov

Obupen gospodarski položaj Anglije

Ženeva, 21. nov. V zvezi s kampanjo v Zedinjenih državah proti nadaljnjim pošiljkam Angliji po zakonu o najemu in posojilu je izjavil angleški zastopnik oskrbovalnega ministrstva v New Yorku, Ben Smith, v javnem govoru, da je izdala Anglija doselej za vojno 25 milijard funtov sterlingov. Pri tem se je zmanjšala angleška zunanja trgovina za 30% od pričetka vojne. Anglija je porabila vse svoje prihranke in potrebuje 50% več izvoza kakor pred vojno. Kakor javlja »Daily Herald«, je označil Smith delovanje ameriških izvoznikov, ki hočejo onemogočiti angleški izvoz, kot zaroto proti ameriškim interesom. Anglija je kupila pred vojno od Američanov skoro četrtino njihovega celotnega izvoza in sedaj, ko je v položaju, da mora čim več izvažati, bi lahko Zedinjene države sedaj v večji meri uvažale iz Anglije.

Svarilo pred židovskim prostozidarstvom

Praga, 21. nov. »Nedelni Česke Slovo« označuje primer Finske, kot svarilo pred židovskim prostozidarstvom. Židov je bilo v Finski samo 0,2% celotnega prebivalstva, vendar so uspešno spletkarili proti finski svobodi in dosegli, da je bil finski narod žrtvovan boljševiškim židom. Švicarski »Izraeliti« svetovni let« je hvalil Mannerheima, da dobro postopa z židi na Finskem. Koneje so ugotovili, da je bil Mannerheim sam prostozidar, da je kot tak tudi pričel svojo politično kariero in da se je prej tajno dogovarjal z Moskvom. Nadaljnji potki fnske zadeve je splošno znan. Finski primer ponovno dokazuje, da je vsako sodelovanje z židovstvom izdajstvo nad Evropo. Vojno vodjo židje, ki hočejo uničiti Evropo.

Prebujenje azijskih narodov

Tokio, 21. nov. Burmanski državni poglavar Dr. Ba Maw je govoril v Tokiu na nekem velikem zborovanju. Izjavil je, da to, kar se sedaj dogaja v vzhodni Aziji, ni vo na, marveč revo ucja narodov. Naši sovražniki, je izjavil, se lahko borijo proti naši vojski, naši mornarici in našemu letalstvu, toda noben sovražnik na svetu ne more premagati milijarde ljudi, če vztrajajo v revoluciji z eno voljo in eno mislijo. Končno je odvisen zid vojne v Veliki vzhodni Aziji od bojnega duha in ne od letal in oklopnikov. Nadaje je izjavil, da slično kakor 1850 vsa moč Britancev ni mogla preprečiti konca francoskega imperija, prav tako v l. 1945. vsa moč Amerike ne bo mogla preprečiti smrti britanskega imperija in konca ameriškega materializma.

Na Tihem oceanu

Tokio, 20. nov. Kakor javlja agencija »Domei«, so potopili japonski podmorniški lovci 17. in 18. novembra v vodah vzhodno od Japonske 6 sovražnih podmornic. 17. novembra so potopili dve, 18. pa štiri podmornice. Neko sovražno podmornico je potopil 93-tonski patrolni čoln.

Tokio, 20. nov. Japonska letala so zadržala v zalivu Leitu neko bojno ladjo razreda »Washington« ter neki rušilec. Istejane dne so Japonska letala bombardirala sovražne postojanke v Taclobanu in skladišča streliva, v katerih je izbruhnil požar. Naslednji dan so Japonci napadli neki konvoj. C izidu tega napada podrobnosti še niso znane.

Tokio, 20. nov. Na otok Leita so poslali Japonci nove rezerve in velike množice orožja in streliva.

Amsterdam, 20. nov. Britanska poročevalska služba javlja iz Washingtona, da je objavil Roosevelt na zadnjem sestanku z novinarji svoj sklep o imenovanju novega poslanika v Kongingu. Dejal pa je, da privolite iz Čungkinga trenutno še ni. Nadaje je izjavil, da se je v četrtek razgovarjal s čungkingškim poslanikom o finančnih vprašanjih K'itajske.

V Čungking je medtem prispel Donald Nelson s 13 severnoameriškiimi industrijskimi strokovnjaki.

Nemško bojišče na zapadu stoji trdno

Berlin, 22. nov. Vojni poročevalci agencije DNB na zapadu Alex Schmalfuss poroča: Razen sunka v Alzacjo, kjer je na najjužnejšem odseku zapadnega bojišča uspešno francoski oddelkom prodreti ob švicarski meji, a so nemški ukrepi proti temu vdoru že v teku, kažejo ostali odseki in celo glavna težča nanadov, da nemško bojišče trdno stoji. Nikjer se ni posrečilo Američanom, ki so jim Britanci preračunano del. prednost, doseči kaj več kot drago in krvavo plačane vdore v nemške postojanke. Presenetljiva koncentracija nemškega topništva jih je nedvomno presenetila ter jim prekržala račune. Prav posebno velike izgube so imeli v zadnjih dneh Američani na bojišču pri Aachnu. Poleg zgbv v bojih so Američani izgubili tudi mnogo ljudi zaradi božmi in ozelbin Mrzlo vreme, snežni viharji ter dež in led, na katero Američani niso bili pripravljeni, so povzročili znatno popustitev njihovega napadalnega zagona. Pri velikem številu ameriških ujetnikov, pripadajočih 4 ameriški oklopniki diviziji in drugim oddelkom 3. ameriške armade, je poleg tega opaziti naraščajoče ogorčenje spričo rigoroznega postopanja generala Pattona, k poganja svoje ljudi vedno dalje v nemški uničevalni ogenj. Temu generalu večina podrejenih vojakov ne more odpustiti, da je nekot oklofutal težko ranjenega vojaka

Posledice zaupanja v »zavezniške«

Vsem je še v spominu tragedija poljskih varšavskih borcev, ki so jih »zavezniški« — na čelu z Moskvom — najprej nahujskali na oborožen upor proti Nemcem, nato pa cinično pustili na cedilu. Strašne so bile posledice slepega zaupanja poljskih zapejancev v »zavezniško« pomoč, ki je odpo vedela prav tedaj, ko bi jo bili najbolj potrebovali! Zgled Varšave je mnogim zaslepljencom po Evropi odprl oči, vendar marsikje že prepozno, tako da izdajstvo »zavezniškov« nad Poljaki ni ostalo osamljen primer. Že po nekaj tednih so mu sledili dogodki na Slovaškem, ki predstavljajo za prizadete tudi pravcato katastrofo zaradi slepega zaupanja v »zavezniško« pomoč.

Čim so pričeli boljševiki napadati v vzhodnih Beskidih, na meji med Poljsko in Slovaško, so si takoj začeli prizadevati, da bi za nemškimi bojiščem ustvarili uporniško gibanje, ki naj bi delalo nered v nemškem zaledju na Slovaškem, seveda pod krinko »osvobodilnega« boja. Med Slovaki in Čehi so se našli nekateri elementi, ki jim je bilo to hujskanje dobrodošlo, da bi tudi na Slovaškem — po zgledih od drugod — organizirali uporniško zmedo. Kakor drugod so seveda ti elementi tudi na Slovaškem zasledovali vse prej kakor kake »osvobodilne« cilje. Zaslepljeni po njihovi agitaciji in po varvanju z »bližnjim koncem vojne« so se pustili zapeljati v te uporniške akcije tudi nekateri drugače pošteni domačini. Ker pa navzlic vsem naporom le ni bilo še dovolj ljudi na razpolago, da bi se organiziralo krdele, ki bi bila sposobna tudi za akcije, so boljševiki — da bi ljudstvo še bolj preslepili — odvrgli s padali tudi nekaj čeških komunističnih agentov, katerim se je pridružio še nekaj agentov iz Anglije in Amerike. Vodstvo so si kmalu prilastili komunisti. Kakor drugod, je bila tudi na Slovaškem vsa akcija »uporniškega« pokreta v tem, da je začel s sistematičnim teroriziranjem neoboroženega civilnega prebivalstva, dočim se mu ni posrečilo, da bi dvignil slovaško ljudstvo k oboroženemu uporu, še manj seveda, da bi vplival na oskrbovanje nemškega bojišča. Samo najoddaljenejši kraji karpatskih dolin so postali prizorišča komunistične strahovlade po že znanih receptih.

In kakšen je bil uspeh tega »uporniškega« pokreta? Nemške čete niso nastopile takoj. Čakale so najprej, da so se uporniki osredotočili v nekaterih predelih. Nato so zajezile uporniško področje in stisnile krdele na ozko ozemlje, dokler niso z večjimi akcijami popolnoma zadušile ves upor. Dne 8. t. m. je vrhovno poveljstvo nemških oboroženih sil objavilo, da je organizirani uporniški pokret na Slovaškem razbit, pri čemer so uporniška krdele utrpela strašne izgube: 4000 upornikov je obležalo mrtvih, 15.000 pa je bilo ujetih, med njimi tudi general Viest, član londonske begunske vlade, poveljnik tako zvane »češkoslovaške narodne armade« in še njegovega štaba. V naslednjih dneh pa so nemški oddelki napadli še raztresene ostanke upornikov, jih obkolili in uničili.

Tako je v nekaj tednih popolnoma propadel poskus oboroženega odpora, ki so ga zaneli »zavezniški« na Slovaškem, v ozadju nemškega bojišča. »Zavezniška« propaganda, ki je nekaj časa z vsem potvorbim navdušenjem poročala o »uspehih« uporniškega pokreta na Slovaškem, je naenkrat popolnoma utihnila... Račun je seveda spet plačalo ubogo ljudstvo, ki se je pustilo zapeljati.

Varšavskemu zgledu se je s tem pridružil nov zgled, ki jasno vnovič kaže, kako lahko zavede hujskajoča »zavezniška« agitacija v neopopravljivo nesrečo narod, ki se iz vsega dosedanjega poteka dogodkov ni nič naučil. V obeh primerih gre za tako tragične posledice slepega zaupanja »zavezniškov«, da je v interesu vsakega naroda posebej, če se, dokler je še čas, te slepote obvaruje.

Naš narod ima v tem pogledu že dovolj izkušenj na domačih tleh, vendar je prav, če se tu in tam ozre tudi v daljino in bližnjo okolico, da še bolj spozna nevarnosti, ki bi se jim izpostavili, če bi nasledel takšnim ali podobnim »zavezniškim« hujskarjem. Zdravi del slovenskega ljudstva, ki je nedvomno v znatni večini, se bo po vseh teh izkušnjah in spoznanjih le še bolj oklenil svojega domobranskega pokreta, ki ga varuje pred vsemi takimi in podobnimi zablodami ter ga zanesljivo vodi po poti k rešitvi in okrepitvi.

Preuranjena trditve

Bern, 22. nov. »United Press« poroča, da so dobro obveščeni londonski vojaški opazovalci mnjenja, da je trditve, da je zabil Eisenhower zagozo v glavno nemško obrambno črto ter da napreduje, »preuranjena«. Opazovalci se sklicujejo na napadno presojanje zadnjih bojev. Nemci se vespovsod žilavo branijo.

Porast nemške proizvodnje premoga

Amsterdam, 21. nov. Agencija Reuter se bavi v obširnem poročilu s sedanjo nemško proizvodnjo premoga. S tem v zvezi priznava Reuter, da je nemška premožovna proizvodnja v nasprotju s prejšnjo svetovno vojno sedaj narasla. To je bilo mogoče veled velikega števila rudarjev. Poročilo pravi nadalje, da je bombardiranje ruskega področja manj vplivalo na proizvodnjo, kakor pa so pričakovali.

Foto Kratochwill/Atlantic

Potapljači pri vojni mornarici

K posadki vsake nemške večje vojne ladje spadajo tudi izučeni potapljači. Majhne okvare pod vodno gladino popravljajo potapljači kar na morju. — Potapljači se odpravljajo na delo.

Moč vere in zlo nevere

V ljubljanskem radiu je v torek govoril g. Stanko Sedlak, eden izmed glasnih naših mlade generacije, nje nih nazorov in hotenj. Njegovo ideološko predavanje se je glasilo:

Kolikoli koli daleč nazaj more seči človek v čas, z vsemi razpoložljivimi znanstvenimi in neznanstvenimi pripomočki, v zgodovini tek, v njem mrak in njen sijaj, povsod se mu odkriva polje človeškega trpljenja, razsežnost z osatom in trnjem prerastli steza človeškega iskanja za jasnostjo in lučjo, in vsepovsod zopet pot in znoj, kjer koli je bil osat iztrebljen in zasajen vrt zlahtnega sadu. Sredi stvarstva, sredi vsega živčnega pretakanja sokov zemlje, nje lepote, dojetje in oživljene v podobah vseh galerij sveta, zemlje, znešene skajal v svoji redkosti in pomembnosti v najrazličnejših drobcih in spomenikih v muzejih tega ali onega slavnega mesta, pojče v akordih mojstrstev klasične in romantične, sredi vsega nerazumljivega, sredi velikih dogajanj, skrivnosti in ugank vsemirja in zemlje, v času, ki se iz topote v mraz spreminja v doba rojstva, rasti, dozorevanja in sadu, pa živi človeško bitje, tako zvani »homo sapiens«, iščeč in razklan v dvomih, sam sebi v srečo in nesrečo.

Človeka spremlja trpljenje. Vse ustvarjanje, vse delo so porodno bolečine. Vse kar je in pomeni, se rodi v mukah in premočvanjih. In v tej trdni vsakodnevni življenjski praksi človek spoznava, besede svetega pisma, ki so ostale to, kar so bile, to kar so s svojim nemilostnim in neizpriznim vsebinskim bogastvom oznanjale in razodajale rodovom in narodom te zemeljske krogle, so ostale tisto, kar iščemo — Resnica. Luč in svetloba te preprosteosti sta se skozi čas ohranili in v mrakobah sodobnega zla, zgrešenega pojmovanja sveta in človeka, je njun sij še svetlejši in močnejši, prepričljivejši v svoji kristalni jasnosti brezčasovnega pomena za smrt in življenje. »V potu svojega obraza...« si boš priboril svoj vsakdanji kruh, si boš postavil hišo, si boš postavil dom, boš razoral njivo, da bo pogrnala žito, se boril s težavami, ki jih zahteva življenje, za življenje. Aksiom, ki za onaj, da je enkrat ena ena, prav nič ne zaostaja.

Daleč tja od prvega človeka navzgor v našo dobo in v našo civilizacijo, je preprečen človek v svoji rasti in svojem izpolnjevanju sebe in okolice zemeljskega časovnega kolosa z vsemi mogotimi sistemi s pestjo in suženjstvi, s hierarhijami in oligarhijami, z absolutizmi in tribunali, s fevdalizmi in kapitalizmi, s socializmi in komunizmi, imeni brez števila in pomena vseh globlin. Prav sredi pa, v torišču vsih problemov in porajanj, v krogu neprestanih obnavljanj, v jedru, v osnovi vsega mnogoličnega pa je bil in je zastavljen človek tisti peripetum mobilis, ki je vsemu bitnemu, tvari in duhovnemu dajal svoje vsebino, smoter in namen. V vsem tem slikovitem odzvanjanju od danes do jutri, kar imenujemo naše življenje, svet, narava in človek, je človek prevzel soustvarjalno vlogo iz rok Stvarnika, da s svojimi sicer omejenimi močmi in zmoglostmi, strmi k Njemu, k popolnosti. Ti odnosi med človekom in Bogom so od pamtikeva in pričujočega časa ostali isti in neizpremenjeni. Današnji hipermaterialistični človek, ki sta mu znanost in železobetonska zrasla čez glavo, v stratosfero utopij in iluzornih svetov, je v svojem razčističevanju problemov življenja, v svoji zmogljivosti najti resničnost sebe in sveta, ostal majcen kot njegov krapinski brat, če že ne s to razliko, da je bil oni malce srečnejši in svobodnejši od njega.

Energija in materija sta neuničljivi, njuni obliki pa sta sprmenljivi. To preprosto ugotovitev so si materialisti vzeli za temeljni kamen svoje rdeče religije. S tem fizikalnim obrazcem so hoteli opravičiti svoj boj proti Bogu, so hoteli kriti krave likvidacije in morije nad vsemi onimi, ki so stavek globlje in pravilne razume. Svet s svojim bogastvom noči in ozveč, nepreglednega brezprostorja, je velika logika, je razum brez primere, je skrivnost. Ne eno ne drugo ni samo od sebe. Vsaka stvar ima svojega stvarnika. Oblika sveta od danes ni nova, vse njeno leži v oni od večeraj in večerajšnja je v vrsti prejšnjih. Vse ima svoje rojstvo, svoj začetek in svoj konec, vsaka stvar in vsako bitje — tudi svet. Moje življenje od danes ima lice večerajšnega dne, moje misli od večeraj so sad mojega detinstva in moje detinstvo mi je dalo moje rojstvo. Tako je z vsakim cvetom, vsako travnato bilko, živaljo, tako je tudi s svetom. Svet z življenjem in redom brez večjega svetov, je logika, njena vsebina, njen red nam je uganka in uganek nam ne zastavlja nič, ampak Modrost. To je trohica preproste resnice o Njem — in nas.

Komunistični doktrinar je v svoji posurovel materialistični mentaliteti zašel v boje zoper najosnovnejše in resnične človeške vrednote, proti korenemu človeške narave, proti bistvu in smotru človeka. Napovedal je borbo narodu, njegovim izročilom in njegovi zgodovini. Po komunistično demagoški dokazovanju smo namreč samo črede višje razvitih živali, in če si hočemo kolikor toliko človeško razlagati vso vsemno in nervozo, obupno borbo naših politikomisarjev, gre tem ljudem najbrže samo za pastirsko službo. Prav nič nam ne čudi stanje, v kakršnega smo zabredli s svojim podcenjevanjem vzhodne »kulture« in »civilizacije«, ki jo pri nas oznanjajo in skušajo vsiljevati našemu narodu razni Leskoški in Kidriči. Dvajset let je ta gospoda, vsega presita, zadržala, da bi si dala duška, da bi odprla ventile svojim političnim in seksualnim strastem, dvajset let so ti gospodje zatejavali sile, s katerimi so hoteli uničevati po diktatu svojega zavojanega mozga. Z oplenitenimi neandertalskimi možgani za zavest, jo kulturne opitičaja, v duhu Darwina in Marxa komunizem ni mogel roditi drugačnega razmer, kakršne so. To je njegov svet, to je svet zgrešenega in potvorenega človeka, to je svet materialističnega svetovnega nazora, svet laži in boja proti Bogu. To je brezimen svet brezpriznani, svet razarodnega in svobodnega ljubezni, svet terorja, laži in brezboštva. Svet laženosti, svobode, nasilja in kačnovega bratstva. Svet kontradikcij, hinavščine in zlaganosti. Svet brez domov, brez ognjišč, brez toplote, brez praznikov in brez Boga.

Nismo in nikdar ne bomo enaki, nikdar vsi isto uro srečni in zadovoljni, nikdar vsi isti in nihče lačen, nesreče in bolezi bodo ostale in vedno bo treba srca, in to samo srca, da si bomo druga drugemu po svojih možnostih pomagali. Tisti, ki človeku pridiguje o enakosti, človeku laže. Ti

si, ki si je za program postavil enakost, si ga je zgradil na laži, da z lažjo prevladi svet. Zato komunistični ocat uspeva le v laži in goljufiji in treba nam je samo luči resnice, da ob njej sprevidimo moč dneva in zlo teme.

Iz narodove duše, iz njene globline in njene čistosti, iz posode duhovnega bogastva tradicij, običajev in navad, skozi dobe in vek raste preprosti cvet narodove kulture, cvet, ki je mozaik vseh odtenkov barv narodovih vrednot. V zaganjanju za koristmi, za s tisoč imeni poimenovanimi srečami se okoli svežega cveta narodovega najboljšega nabereta ljulika in pleva, ki dobro in zdravo morita. To je zakon božji in človeški. V srcu, v človeku samem je treba srečo iskati, je treba srečo odkriti in srečo najti, če hoče biti srečen, se srečnega imenovati. Prav je dejal Masaryk: Z lovom za srečo se nihče ni postal srečen! Ne velja to le za človeka-podčlana, to velja tudi za narod in družbo. Vse leži v človeku in ni izven njega. Človek je posoda duha, je blagoslovljena skrinja misli in čustev in duhovni odnosi med njim in materialno okolico so samo spoznavni, emocionalni na njegovo notranjost. Njegovo resnično razmerje more stremeti samo k Bogu, k Duhu, katerega mali plamen nosi človek v svoji zavesti.

Mahinacije komunističnih špekulacij s svetom in ljudmi so revolucija proti človeku in proti Bogu. To je rop najboljšega in resničnega iz človeških src. Boljševiške klavne z brlogi natpanih ječ, komunistične groza, jame, izpričujejo ničevost in

nesmiselnost botenja izven zakonov neba in zemlje graditi in kovati človeku novi svet. Zlagane bandere bratstva, svobode in enakosti v rokah plačancev in političnih koristolovcev je danes namočeno v človeški krvi rdeče tovaršice. Solze in kri, VOSI, GPU in ČEKE so patentične formule človekovega osvobodjenja. To je materialistični človek, to naj bi bila podoba novega sveta in nove družbe. To je človek, ki naj bi bil na poti svojega internacionalnega »človečanskega« programa za delavce in kmete, za proletarce vseh dežel...! Za vsakega poštenega in kolikor toliko pametnega človeka je menda vsaka dodatna beseda odveč.

Vsakomur mora biti danes jasno, odkod in čemu kaos današnjih dni, odkod veliko trpljenje človeštva, čemu toliko krvi in toliko bede. Postoteno trpljenje tistega osnovnega človeškega trpljenja, ki je človeku v tej solzni dolini težav in premočvanj uzakonjeno, pa mora roditi poglubljen spoznanje, ki naj omeji človeški pameti, zakrknjenim človeškim očem odkrije vso nemisel nasilja in vso pomembnost, vso globlino in vrednost resničnega človeškega odnosa med njim in svojim Bogom. Ob najvišjem bitju vseh duhovnih vrednot in kreposti, more namreč tudi človek za sebe črpati iz volje do tistih idealov zvestobe, poštenja, ljubezni in dobrote, ki ga edine morejo dvigniti iz blata in brozge materializma. V trpljenju, ki očisti, bomo po izpolnjevanju zakonov božjih in človeških sli skozi ozka vrata težav in premočvanj na pot v boljše človeško in narodovo bodočnost. Za spoznanja bogatejši, utrjeni z vero, ki so nam jo muke okrepile, mnogim oživile, bomo skozi križ in trpljenje našli pravo in ravno pot v življenje, v bodočnost nas samih in našega, vstajenja željnega in pričakujočega naroda.

Težki obrambni boji pri Aachnu in pred Vogezi

Protinapadi v Loreni in ob Burgundskih vratih — Aachensko bojišče je vzdržalo — Trdi boji ob prekopu Ren-Marna ter ob Meurthi — Boljševiški napadi na Madžarskem in na severu vzhodnega bojišča so se izjalovili

Berlin, 22. nov. Na zapadu so boji ob Burgundskih vratih zasenčili v poslednjih 24 urah materialne bitke pri Aachnu in v Loreni, čeprav obojestranska uporaba sil med Belfortom in Mulhousom ni v nikakem razmerju s silami na ostalih težiščih. Degolistične čete, ki so izbrele švicarsko mejo za kritje boka in ki so vdrle v gornjo Alzacijo, obsegajo zaenkrat le dve do tri divizije, medtem ko so ostali oddelki De Gaulle, ki so sestavljeni po večini iz Maročanov, vezani v težkih bojih pri Belfortu in v njem. V nasprotju s tem pritiskajo Američani na primer na obeh straneh prekopa Ren-Marna ali pri Eschweilerju z 10 do 12 divizijami na nemške postojanke. Iz primerjave teh sil je razvidno, da je sovražnikov vdr ob švicarski meji le presenetljiv uspeh razmeroma majhnih sil, čiji nadaljnje napredovanje zahteva kljub temu energične protitukrepe. Že v ponedeljek popoldne so nemške rezerve s protinapadom razbile bok protirajajočih Američanov, ki so napredovali proti vzhodu od Rena in proti severu v smeri Mulhousea. S protinapadom na področju Aitkircha so nemške čete zadržale sovražnikovo napredovanje tako, da so lahko dovedle nove sile za ojačenje zapornih postojank. Gotovo je, da bo poizkušal nasprotnik izvesti vdr v gornjo Alzacijo za to, da bi obšel močno utrjene Vogeze, predvsem, ker je razvidel iz vseh dosedanjih napadov, da to pogorje, ki jih je izvedel od zapada, da je z vsakim korakom naraščal odpor in s tem višina njegovih izgub. To je doživel sovražnik v ponedeljek na novo, ko je prešel severno od St. Dieja po težki toonski pripravi v napad, da bi dosegel vzhodno obrežje Meurthe. Razen majhnih vzhodov se je zrušil naval v osredotočenem nemškem obrambnem ognju. Nadaljnji teški sumki Američanov ob prekopu Ren-Marna imajo prav tko namen, razbiti vzdolž teh vodnih cest črto na Vogezi.

Ko so Američani na tem področju v poslednjih 24 urah še bolj ojačili svoje napade in južnovzhodno od Saarburga prebrali prekop Ren-Marna in Saar, so preli Nemci v protinapade ter utrdili 32 sovražnikovih okopnikov. Ti nesrečni napadi v smeri na Saarburg so bili glavni ameriški podvigi v Loreni, kajti južnovzhodno od Thionvlla se je njihova napadna moč izražala v krvavih bojih prav tako sedaj pri Busendorfju kakor prej pri Mörchingenu. Nemške čete so izbrele obojestransko slabost in izvedle protinapade, potisile nazaj severno k bli Američanov ter s tem utrdile bojišče med Luksemburško reko in prekopom Ren-Marna. Oslabitev sovražnikovega pritoka v Loreni je tudi posledica žilavega odpora nemških oddelkov vojske in obojestrane sile, ki večje ob mestnem robu Metzja v ogorčenih bitnih in polbitnih bojih močne ameriške sile. Prav tako kakor zapadno od Vogecev in v Loreni se Američani tudi pri Aachnu ni poskušali prebiti nemško obrambno bojišče. Iz velike uporabe sil na tem razmeroma ozkem bojišču, ki se je močnejši kakor v dnevi invazije, je razvidno nasprotnikovo upanje, da bi z uspešnim vdorom na tem mestu spravili v nevratnost vse zadnje utrbe. Zato zbira pri Aachnu stotine baterij, številne divizije in velike bombniške oddelke. Vse oporoče in vse nemške vojak stori vse, kar je v njegovi moči. Samo med Gellenkirchom in Eschweilerjem ter v gozdovih severno od Hürtgenja je sovražnik nekoliko napredoval, v glavnem pa je bojišče zopet vzdržalo težko preizkušnjo.

Kakor na zapadnem bojišču, tako se je ojačil znova tudi sovražnikov pritisk v srednji Italiji. Potem ko so dovedli Italijanci novo težko orožje ter v ponedeljek s številnimi krajevnimi sunki tipali vzdolž nčera bojišča, so v torek zjutraj ponovno napadli na področju Forlita. Tudi s temi napadi, ki so se pričeli severno od Castocara, hočejo končno dosegati svoj cilj, da bi namreč prišli v soropja Etruskih aneniov ter dosegli zasedbo Bolone vohod v Padovo nčeno.

Na Balkanu so poizkušali Bolgari s sedanjimi napadi na področju vzhodno od Kosove polja zapreti veliko cesto v dolini reke Ibar. Ti napadi so se prav tako izjalovili kakor istočasni podvigi boljševiški tolpi proti nemškim varnostnim črtam zapadno od Kosovega polja.

Tudi boljševiki na Madžarskem, na karpatskem bojišču in severnem odseku vzhodnega bojišča so ojačili svoje napade, ne da bi dosegli svoje cilje. Vseled protinapadom nemških okopnikov sovražnik niti pri Hatvanu niti pri

Gyöngyösu ni mogel bistveno napredovati, medtem ko so nemške in madžarske čete južno in južnovzhodno od Budimpešte s protisunkmi odstranile vdore iz prejšnjega dne. Kljub temu, da so utrpeli boljševiki velike izgube, niso prav nič napredovali v nameravani okoliščini Budimpešte z vzhoda. Ker se je doslej prav tako vedno izjalovil poizkus, da bi izrabili področje pri Miskolcu za sunek proti vzhodnem delu Slovaške s tem odstranili nemški bojišni lok med gornjo Tiso in prelazom Duklo, so pričeli boljševiki južnovzhodno od Užhoroda napad s 7 do 8 strelkimi divizijami podprtimi z okopniki, ter so istočasno ojačili svoj pritisk na obeh straneh ceste preko prelaza Dukle. Proti sovražnikovim vdorom med rečico Užhorod in Latorka v teku potukrepi medtem ko so se napadi ob prelazu Dukli zrušili po večini že v zapornem ognju.

Druga dne obrambne bitke na severu vzhodnega bojišča so boljševiki v boljšem loku južnovzhodno od Lipajev kljub močnim napadom dosegli le majhne vdore, ki so jih nemška pehota in okopniki takoj zopet odstranili. Samo ob Vendi, ki jo je sovražnik poizkušal preoračati, se trdi boji do večera še niso končali. Vseled brezuspešnem navalu južnovzhodno od Lipajev so izvedli boljševiki na področju severovzhodno od Autza številne izvalniške sunke v moči bataliona, ki pa so se po večini zrušili v nemškem obrambnem ognju že pred glavno bojno črto. Tudi junaški branilci polotoka Sorvema so morali pretrati zelo težke boje. V gozdovih južnega dela polotoka so odbili številne napade, pri čemur jih je uspešno podpiralo topništvo ter pomorske sile, ki so napadale sovražnikove rezerve in izkrcavalce.

Obstreljevanje južne Anglije

Amsterdam, 22. nov. Kakor poroča agencija Reuter, so Nemci večini od zgodnjih jutranjih ur nepravilno obstreljevali južno Anglijo z daljnosežnim orožjem. Povzročili so škodo in izgube.

Nemška boja morala

Amsterdam, 22. nov. Po Reuteru je dejal general Eisenhower v torek, da po njegovem mnenju ni nikakih znakov o poslabšanju nemške boje morala. »Ako hočemo mir, se moramo zanj boriti kot vrage,« je izjavil dobesedno.

„Sovjetske kleeše“

Berlin, 21. nov. Pod naslovom »Sovjetske kleeše« se bavi list »Deutsche Allgemeine Zeitung« s sovjetškimi načrti, da bi si preko Bolgarije in Irana zavarovali dohod k Egejskemu morju oziroma Perzijskemu zalivu. Po tem, ko je Sovjetska zveza po svojih željah in metodah organizirala Bolgarijo, je ojačala pritisk na Iran. Zahteva po petroleških koncesijah, ki so se jim skušali Anglosasi upreti, so uporabili samo za pretvezo, kajti Sovjetska zveza ima sama dovolj izvirov zemeljskega olja. V resnici gre Moskvi za položaj Irana. Sovjetska zveza namerava tamkaj doseči svoje cilje, ki jih je že naznačila v Bolgariji, da bi ustanovila velike skarde, ki obsegajo dva stara začelna cilja, in sicer vpliv pod sovjetski vpliv dve ključni postojanki, ki jih je Anglija že 100 let uspešno brnila.

Za sedaj, nedeljuje list, se nadaljuje diplomatska ofenziva proti Teheranu, kjer se v znak dobre volje razpisali nov tednik »Nova poročila«, ki naj bi pospeševal kulturne zveze med Iranom in Sovjetsko zvezo. Istočasno je sovjetska vlada v protestnih notah in javnih napadih očitala iranski vladi, da je sicer prevoz angloskega vojnega blaga, čeprav so Anglosasi pred par tedni ugovorili nasprotno. Medtem ko postopajo z Egiptom, Sirjo, Libanonom, Palestino, Irakom in Saudjevo novo Arabijo se v znamenju islamskega duhovnega prijateljstva, hočejo Iran prav tako kakor Bolgarijo takoj prijeti in ga podvreči daljnosežnim sovjetским namenom.

Demobilizacija grških odpornih sil

Amsterdam, 22. nov. Agencija Reuter javlja iz Aten, da namerava angleški vrhovni poveljnik v Grčiji major Ronald Scobie do 10. decembra izvesti demobilizacijo vseh grških odpornih sil. To je objavil v britanski grški min, predsednik Papandreu. Ponedelške patrole so že razorožile odporniške sile v atenskih predmestjih.

Obvestila »Preveda«

DELITEV MOKE, TESTENIN, MARMELADE IN KISA — POJASNILLO

V časnilih z dne 16. XI. 1944 objavljena delitev moke za drugih 10 dni novembra: 1,5 kg testenin na zadnjih 15 odrezkov, 0,5 kg marmelade ter ¼ l kisa na osnovne živilske nakaznice, ki jih je izdal Mestni preskrbovalni urad (MPU) v Ljubljani, velja tako za potrošnike znotraj varnostnega pasu (osnovna nakaznica brez pretiska) kakor za ljubljanske občane zunaj varnostnega pasu (osnovna nakaznica s pretiskanimi zelenimi črtami).

DELITEV TESTENIN LJUBLJANČANOM ZUNAJ ZAPORNEGA PASU

Ljubljanski občani, ki so prejeli osnovno živilsko nakaznico za november od Mestnega preskrbovalnega urada v Ljubljani, dvignejo pri svojem stalnem trgovcu na 5 dnevnih odrezkov za riž in testenine z datumi od 11. do 15. XI. 500 g testenin. Na ta način je novembrska mesečna količina riža-testenin za njih ista kot za občane znotraj varnostnega pasu, t. j. 1 kg riža in 2 kg testenin.

Enako dobijo moko in kvas na odrezek »Mladec 417« dodatne živilske nakaznice za mladino od 10. do 18. leta starosti (DoMe) s pretiskano eno vijoličasto črto, kot mladini znotraj zapornega pasu.

DELITEV MOKE ZA ZADNJIH 10 DNI NOVEMBRA

Ljubljanski potrošniki dvignejo pri svojem stalnem trgovcu na novembrsko osnovno živilsko nakaznico, ki jim jo je izdal Mestni preskrbovalni urad v Ljubljani (znotraj varnostnega pasu: brez pretiska; zunaj tega pasu: s pretiskanimi zelenimi črtami) 1,86 kg enotne (pšenične) moke in 15 g kvasa za zadnjih 10 dni novembra (odrezki za kruh ali moko z datumi od 21. do 30. XI.).

DELITEV MOKE, RIŽA IN TESTENIN NA DODATNE ŽIVILSKE NAKAZNICE

Potrošniki, ki so v posesti dodatnih živilskih nakaznic za delavce (RD, TD ali NTD), za nasečne žene ali za bolnike za mesec november, prejmejo pri svojem stalnem trgovcu, brez ozira, katera občina je nakaznico izdala:

1. Na dodatno živilsko nakaznico za ročne delavce (RD) in nasečne žene (N): dnevno 150 g kruha ali na drugih 10 dnevnih odrezkov 1,24 kg enotne (pšenične) moke ter 8 g kvasa.

2. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri težkih delih (TD): dnevno 250 g kruha ali na drugih 10 dnevnih odrezkov za kruh ali moko 2,035 kg enotne (pšenične) moke ter 13 g kvasa; razen tega prejmejo na odrezke za riž-testenine: na št. 1 in 2 skupno 200 g riža ter na št. 3, 4, 5 in 6 skupno 400 g testenin.

3. Na dodatno živilsko nakaznico za delavce pri najtežjih delih (NTD): dnevno 350 g kruha ali na drugih 10 dnevnih odrezkov za kruh ali moko 2,833 kg enotne (pšenične) moke in 18 g kvasa; razen tega prejmejo na odrezke za riž-testenine: na št. 1 in 2 skupno 200 g riža ter na št. 3, 4, 5 in 6 skupno 400 g testenin.

4. Na dodatno živilsko nakaznico za kruh za bolnike: dnevno 100 g kruha ali na zadnjih 10 dnevnih odrezkov 826 g enotne (pšenične) moke in 5 g kvasa.

DELITEV MOKE NA DODATNE ŽIVILSKE NAKAZNICE ZA DELAVCE ZA ZADNJIH 10 DNI BO OBJAVLJENA NAKNADNO.

Nova imenovanja v Vatikanu

Milan, 22. nov. Kakor javljajo iz Vatikanskega mesta, bodo po 2 oziroma 3 letih zopet zasledili kardinala kamorna in kence-larja rimsko-katoliške cerkve. Ti dve službi bodo združili v eno in bo na to mesto vrjedn imenovan nadškof Palerma, kardinal Lavitrano. Nadalje obstojejo znaki, da napez ne misli imenovati novh kardinalov na 30 kardinalskih mest, ki so postala prosti v poslednjih letih. Papež vrti na doseganju stališča, da ne menjuje nič vo no nobenih novh kardinalov, da ne bi s imenovanjem oseb, ki bi se jim lahko pripisoval politični značaj, ogrožal nevtralnost Vatikana.

Milan, 22. nov. Po poročilu francoske poročevalke agencije AFI z Londona, so nemške vojaške oblasti zapre milanske nadškofa kardinala Schusterja. Z merodajnega mesta sporočajo, da je ta vst izsiljena. Kardinal Schuster živi nadalje popolnoma svobodno in neovirano v Milanu.

Prvi egipški poslanik v Vatikanu

Bern, 21. nov. Švicarska poročevalska agencija javlja iz Chiasa: V Rim je prišel prvi egipški veleposlanik pri Sv. stolici, kjer ga je sprejel državni tajnik. Še ta teden bo predložil papežu svoje poverljivice.

Nove vatikanske znamenke

Milan, 21. nov. Iz Vatikana poročajo, da bodo izdali na odredbo guvernerja Vatikanskega mesta 20. novembra serijo novih vatikanskih pšeničnih znamk, na katerih bodo narisane slike Raffiela, San Calbe, Maratija in Canove. Večjavnost teh novih vatikanskih pšeničnih znamk bo omejena do 30. junija leta 1945.

Posebni Rooseveltov pooblaščenec pr. Čangajškju

Bern, 20. nov. Iz Čungkinga javlja »Exchange«, da je imel Rooseveltov posebni pooblaščenec v soboto zvečer dolg razgovor s Čangajškjo, s katerim je razpravljal o resnem vojaškem položaju, ki je nastal zaradi japonske ofenzive iz pokrajine Kvangsi. Sedaj so zvedeli, da je predstavilo japonsko vrhovno poveljništvo glavni stan treh armadnih zborov v Liučau. Iz tega središča je prodrlo pet japonskih divizij z več motoriziranimi oddelki proti zapadu, kjer so že dosegli postojanke do 125 km zapadno od izhodišča. Japonci so dosegli pomemben uspeh z zavzetjem Ičauja. V petek zvečer so objavili, da se tamkaj razvija nova ofenziva, ki stremi nedvomno globoko v notranjost Čangajškjo. Glavni stan domneva, da hočejo zaenkrat doseči Japonci glavno mesto pokrajine Kvejang, Kvejang, kar bi rodilo resne posledice. S tem bi namreč izgubila vsake smisel gradnja lediške ceste iz Burme, Američani bi prišli z izgubo letalskih oporišč v južni Kitajski v resne težave pri ohranitvi letalskih oporišč v zapadni Kitajski in končno bi se japonski napadi približali samemu Čungkingu. Zato je bil maršal Čangajškje prisiljen, da se bavi z načrti o preselitvi svoje vlade iz kitajskega glavnega mesta.

Gospodarstvo

Tudi nova grška valuta povzroča skrbi. V londonskih finančnih krogih gledajo s precejšnjim nezanimanjem na zavezniki poizkus ureditve grškega valutnega vprašanja z uvedbo nove valute. Mnenja so, da bi moral biti tečaj nove drame v razmerju nasproti funtu v skladu s ceno zlata na londonskem trgu. V tem primeru bi moralo veljati, da ustreza 1200 drahem 1 funtu, ne pa 600 drahem, kakor je bilo to določeno. Stabilnost nove grške valute bo mogla le tedaj, če bo na razpolago dovolj blaga za vsakdanje potrebe, ki se bo dalo kupiti s temi drahmi. Ker pa je proizvodnja v Grčiji še vedno zelo majhna, bo končno le od obsega angloameriškega izvoza živil v Grčijo odvisno. Če bo drahma obdržala svojo vrednost, po večih letih v Aten je tudi za nove drame težko dobiti živila v Grčiji. Da ne bi nastopilo novo razvrednotenje valute, so bile nove drame zaenkrat izdane v zelo majhnem obsegu. Podjetja zaradi tega ne dobe kreditov in posledično je, da se še nadalje več brezposelnosti. Grški predsednik vlade Papandreu je znova potolažil prebivalstvo z angleškimi in ameriški dobavami živil. Sklicuje se na britanskega zunanjega ministra Edena, ki je objubil mesečne dobave 60.000 ton živil. Na ta živila pa še vedno čakajo. Sedaj skušajo vladni krogi dobiti tudi živila iz Bolgarije, ki naj bi Grčiji plačala nekatere reparacije z dobavami živil.

Švicarske skrbi. Te dni je švicarski zvezni predsednik dr. Stampfli v nekem nagovoru opozoril švicarsko javnost, naj ne gleda z neupravičenim optimizmom v bodočnost in naj se varuje iluzij glede gospodarskega razvoja po vojni. Pričakovano olajšanje glede blagovne izmenjave z zapadom se ni uresničilo. Pri tem prometu delajo Švici številne nepotrebne ovire, ki se tudi z vojaškega stališča ne dajo opravičiti. Računati je s tem, da se bodo gospodarske težave Švice spričo zastoj v dobavi surovin še povečale. V tej zvezi je zanimiva tudi druga vest iz Lizbone, ki pravi, da je tja prispelo 300.000 ton pšenice za Švico. Na prizadevanje Anglije pa je trdila, ki je blago poslala, eno tretjino te pšenice poslala v Francijo, češ da je tam nujno potrebna. Švici bo blago pozneje nadomeščeno v trgovini.

Turško-angelska t. naravi. Med Anglijo in Turčijo so v teku gospodarska pogajanja. Tako javlja agencija Reuter na podlagi neke vesti carigradskega dopisnika dnevnika »Times«. Ta pogajanja naj bi bila polizkus, da bi se zakrpal vrzel v turškem gospodarstvu, ki je nastala po prekinitvi nemško-turških odnošajev. Pri tej priliki bodo Angliji posvetili posebno pozornost vprašanju izravnavanja turških cen s cenami na svetovnem trgu.

Prve finske pošiljke Sovjetski zvezi. Po pogodbi o premirju je Finska dolžna plačati Sovjetski zvezi znatne reparacije, in sicer v blagu. Iz Stockholma javljajo, da so odšle v Sovjetsko zvezo te dni prve pošiljke. Ta prvi transport je obsegal 95 vagonov, naloženih z najrazličnejšimi stroji in gradbenim materialom.

Prodiranje ameriškega kapitala v Abesinijo. Kakor poročajo iz Kaira, nameravajo Združene države skleniti z Abesinijo gospodarsko pogodbo. Kot protislužbo za dolarski kredit, katerega višina pa še ni znana, naj bi dobile Združene države nekatere predpravice pri izkoriščanju abesinskih zemeljskih zakladov.

Katastrofalna letina v Avstraliji. Poročali smo že o dolgotrajni suši, ki je v Avstraliji povzročila, da je letošnji pridelek pšenice padel na eno tretjino normalnega pridelka. Avstralski minister za trgovino in kmetijstvo je te dni v parlamentu označil letošnjo sušo kot nacionalno nesrečo, ki se da primerjati le s podobno nesrečo v letih 1909 in 1914.

Južnoameriške države proti severnoameriškomu načrtu za civilno letalstvo. Nedavno smo poročali o severnoameriškem načrtu za povojni zračni promet, ki je bil predložen mednarodni konferenci v Chicagu. Načrt vsebuje vrsto prekooceanskih letalskih zvez, ki naj bi jih vzdrževale izključno ameriške letalske družbe, med njimi tudi letalske zveze iz New Yorka proti Južni Ameriki preko otočja Trinidad in Paramaribe v Nizozemskih Gvajanih v Brazilijo in od tod preko južnega Atlantika v Afriko. Poseben seznam obsega zračne zveze, ki so namenjene zgolj prometu med Severno in Južno Ameriko. Po najnovejših vesteh so se temu načrtu uprle južnoameriške države, 19 južnoameriških republik bi na konferenci v Chicagu vložilo soglasen protest proti tem predlogom Zedinjenih držav, češ da pomenijo poseg v suverene pravice južnoameriških držav.

Amerika se hoče znebiti »ladij tipa »Liberty«. Do konca lanskega leta so v Ameriki gradili zasilne ladje tipa »Liberty«, ki pa so se tako slabo izkazale, da so morali v začetku letošnjega leta ustaviti vsako nadaljnjo gradnjo teh ladij. Sedaj se hoče Amerika znebiti ladij tipa »Liberty«, ki so dobile predevek »plavalice krste«.

Ameriška vlada je predložila kongres

Burgundska vrata

Po daljšem odmoru se je zopet pojavilo ime Burgundskih vrat v poročilih Vrhovnega poveljstva nemške oborožene sile. Poslednjič so bila omenjena Burgundska vrata pred dobrima dvema mesecema, ko so bili končani strateški premiki nemške južne vojske z južne Francije po dolini reke Rodana ob švicarski meji do predpolja Belforta.

Bežen pogled na zemljevid nam pokaže, da so Burgundska vrata nad vse važno strateško mesto, saj zapirajo najbolj prikladno pot za prehod iz Srednje Francije v Južno Nemčijo in Južno Porenje. Burgundska vrata so naravni prehod med strminami Vogez in razvrstnim pogorjem Jura, ki v mnogem sliči našemu Krasu. Ta prehod so uporabljali narodi že od pamtiveka. Že za časa preseljevanja narodov so se valja preko Burgundskih vrat germanska plemena, ki so prodrla odot vse v Južno Francijo tja do španskih meja.

V zemljepisnem pogledu so Burgundska vrata zveza med dolinama Rodana na eni in Gornje Rena na drugi strani. Za posest Burgundskih vrat so bile zvojevane v zgodovini marsikateri težke bitke, ki so bile včasih naravnost odločilne za potek celih vojn. Preko Burgundskih vrat je pošiljal francoski kralj Ludvik XIV. svoje vojske na roparske pohode v Jugo-zapadno Nemčijo. Ludvik XIV. je bil tudi mož, ki je ukazal zgraditi na francoski strani utrčen zapeh v Burgundskih vratih s sezidanjem trdnjave Belfort, ki jo je postavil sloviti graditelj francoskih trdnjav Vauban. Burgundska vrata so tudi prometno nadse važna točka. V njih se križajo železniške zveze Pariz—Dunaj in Marseille—Strasbourg. Njihov prometni pomen se pojačuje preko Ren—Rodana, zgrajen že l. 1834, po 60 letih napornega dela. Kanal predstavlja še danes važno vodno zvezo med Sredozemskim in Severnim morjem.

Razume se, da so Burgundska vrata ravno zaradi svojega strateškega in prometnega pomena v teku zgodovine ponovno menjala gospodarja. Cesar Konrad II. jih je priključil

z rodovno Burgundsko Svetemu rimskemu cesarstvu nemške nacije. Za časa velikega razmaha Habsburžanov so pripadala Burgundska vrata do westfalskega miru kot Sundgau avstrijski cesarski posest. Nato so prešla v roke Francozov, ki so jih uporabljali za vpad na nemško ozemlje.

Ob zaključku Napoleonskih vojn so omogočili Nemci z zavzetjem Burgundskih vrat in trdnjave Belforta suneč proti ercu Francije in zavzetje Pariza. Prav tako odločilno vlogo je igrala posest Burgundskih vrat v francosko-nemški vojni l. 1870—71. Takrat je odločil borbo v prid nemškemu orožju zmagovali nemški general Treskow z zmago pri Belfortu, ki je zapečatila usodo francoske vojske na južnovzhodnem bojišču. V prvi svetovni vojni so bila Burgundska vrata prizorišče težkih bitk med nemško in francosko vojsko z menjavoč se vojni srečo. Borbe so nihale med Mülhausenom in Belfortom. Končno pa je obveljala moč nemškega orožja, ki je postavilo nepretrdno zaporo pred Belfortom, preko katere niso mogle francoske vojske vse do premirja l. 1918.

V drugi svetovni vojni so podrele nemške motorizirane divizije preko Burgundskih vrat v dolino Saone in Rodana in doprinele s tem sunkom dobesednega zloma francoske vojske l. 1940. Tokrat so Burgundska vrata z Belfortom zopet prizorišče težkih obrambnih bojev v katerih odolevajo nemške divizije kljub materialni premoči sovražnih armad vsem osredotočenim navalom. Morda se bo posrečilo doseči nesproti na tem bojišču trenutne uspehe z ozirom na posebni strateški položaj, izvirajoč iz švicarskega sosedstva, ki krije bočne sovražne operacije, vendar smo prepričani, da bodo znale nemške grenadirske divizije obvladati trenutni kritični položaj prav tako uspešno, kakor so ga znali njihovi očetci, ki so vrgli l. 1914. tiste francoske vojske zpod zidov Mülhausna da leč nazaj v utrdbne taktik francoskega Belforta, kjer so ostali pribiti na dno svojih strelskih jarkov vse do premirja 1918.

Kokošjereja pozimi

Pozimi so kokoši potrebne največje pažnje — Na vsak način jim moramo nuditi nekaj zrnja

S 1. novembrom se začenja za kokošjereja običajno novo kokošjerejsko leto. Na ta dan zaključijo račune in pregleda, kako se mu je reja kokoši obnesla. Tako je pri nas. Nemški kokošjereji: začenjajo poslovno leto z dnem, ko jarcia prenese, in traja nato njihovo poslovno leto do 1. novembra. Kasneje se ravna po koledarju in računa kokošjerejsko leto od 1. novembra do 31. oktobra.

Pozimi so kokoši potrebne največje pažnje. Večino dneva prebijejo v kurnici in le ob lepših suhih dneh pridejo na prosto. Zato moramo skrbno čistiti kurnico in jo vedno dobro nastlat. Kokoši morajo imeti na razpolago peska, zdrobljenih jajčnih lupin ali pa zdrobljenega zidnega ometa in zdrobljenega lesnega oglja.

Kurnice naj bodo svetle in zračne.

V mračnih in zatohlih, v prostorih pod stopnicami ali nad svinjaki se perutnina kaj slabo počuti. Skrb za kurnice mora biti velika zlasti pri mestnih rejcih, medtem ko je perutnina na kmetih običajno na boljšem. Tam se zateče pod kozolce in skednje, kjer najde tudi raztrosena žitna zrnca. V mestu je dobro, če preskrbimo poleg prostorne kurnice kokošim tudi primerno lopo, kamor se lahko ob neugodnem vremenu zatečejo.

Skrbeti moramo za redno izmenjavanje pitne vode. Ko pritise mraz, pazimo, da ne zmrzne voda v napajalnikih. Priporočljivo je, da nudimo kokošim vodo trikrat dnevno in jo nekoliko potrejemo. V hudem mrazu moramo poskrbeti tudi za zdravljenje posebnih grebenov in podbradkov. Namažemo jih večkrat z vazelinom. Če pa je greben zelo omrznjen, otekli in črnomodre barve, ga prevdimo najprej umijemo s spirantom in nato namažemo z jodom.

Pozimi moramo perutnini na vsak način nuditi nekaj žitnega zrnja. Računamo, da je potrebno tri dekagrame zrnja na kljun in dan. Najprimernejša sta koruza in oves. Zamešane piče na nudimo samo toliko, kolikor jo kokoši pojedo, ostanke naglo pospravimo, da ne zamrznejo.

Zmrzla hrana jim je zelo nevarna.

Skrbeti moramo tudi, da jim vsaj vsaki dan nudimo nekoliko zelenjave. Dobri so v ta namen zeleni listi zelja, ohrovt ali endivje, tudi pesa jim pride prav. Nikakor pa ne sme biti pesa zmrzla, ker bi jim, kakor zmrzla hrana sploh, škodovala.

V kurnici ne sme toplota pasti nikdar pod ničlo. Zato moramo kurnico dobro zavarovati s slamo ali s koruznico. Kurnice moramo večkrat dobro zračiti, ker tudi perutnina uspeva le v čistem zraku.

Zlasti pozimi so kokoši podvržene raznim boleznim. Opozorjamo s tem v zvezi kokošjereja na članek živnozdravnika dr. Janka Korca v zadnji številki »Kmetijskih Novic«, kjer pravi pisec med drugim:

Perutna je

podvržena številnim boleznim,

od katerih se mnoge pojavljajo z istimi znaki, daš, so njihovi vzroki zelo različni. Večina bolezni je kužnega značaja. Da se prepreči izbruh kužne bolezni, je treba kokoši pravilno krmiti. Kokošja hrana mora biti peštra, vsebovati mora dovolj beljakovin, ki so dobro zastopane v zeleni hrani, dušikovih spojin, katere najde perutnina v travi (muhle in črvi) ter rudniških spojin, predvsem kalcija in fosforja, ki ga je največ v kostni moki. Temeljna hrana perutnine je raznovrstno semenje, oziroma žito. Kure ne smejo nikoli piti z raznih luž in gnojnic, ampak mora biti zanje pripravljena vedno čista voda, kateri naj se doda včasih zrno zelene galice. Posebno pozornost je treba posvetiti kurnici ali kokošnjaku, ki ga je treba večkrat temeljito očistiti ter ga politi z vrelim lugom. Kokošnjak je treba vsaj enkrat v letu premazati s karbolnejem, s čimer se najsigurneje unižijo razni kužni zajedalci, ki zelo radi nspadajo in nadlegujejo perutnino, posebno ponoči.

Kokoši pogosto obole na naslednjih boleznih: kokošja kolera, kokošja kuga, jetka, difterija, kužni nahod, kokcidioza, glistavost,

protin, zastrupljenje in pomanjkanje vitaminov. Za kokošjo kolero je značilna krvava driska in naglo ginevanje kokoši. Podobne znake kakor kokošja kolera ima kokošja kuga. Zanjjo ni zdravila, za koero pa je na razpolago serum.

Znaki za kokošjo tuberkulozo

so hujšanje, driska in ohromelost. Za difterijo ali za davico obolele kokoši pogosto zevo in zobjejo, ne nesejo, zelo hujšajo in po daljšem bolehanju poginejo. Živali je treba zaščitno cepiti, kar je najspešnejše zdravljenje. Davici soroden je kužni nahod, za katerega je značilen obilen izcedek z kljuna.

Veliko škodo med perutnino povzroča vsako leto kokcidioza, ki jo je večina ljubljanskih rejcev do dobra spoznala že pri kuncih. Kokcidioza perutnine je ozdravljiva bolezen,

če jo začnemo zdraviti v začetku. Pri glistavosti perutnine opazimo razen očitne mršavosti, šepanja, hromosti perutnine in driske tudi pogosto zevanje kokoši. Žival večkrat napadajo krči. Uspešno sredstvo zoper gliste je grenka ali Glauberjeva sol, ki se daje kot vodna raztopina. Protin ali putika se javlja pri kokoših, ki so preestransko hranjene. Ta bolezen nastopa navadno proti koncu zime. Obbolele živali mnogo posedajo, malo hodijo, dostikrat brez posebnih očitnih znakov bolezni: naglo poginejo. Vzrok zastrupljenja pri perutnini je običajno pokvarjena hrana ali pa strupi, ki jih nastavljajo maslačni sosjedje. Kokoši, ki uživajo kuhano hrano, večkrat obolijo za avitaminozo, ki se kaže v raznih krčih in hromosti. V takem primeru je treba menjati hrano in dajati kuram seme oljnih rastlin.

Večernica

Jesenski čas sicer ni ugoden za opazovanje neba, vendar nam prav letos nudijo jasni jesenski večeri: mnogo lepote, saj jih krasi najlepša in najsvetlejša zvezda neba — vsakemu dobro znana večernica. Večernico imenujemo tudi Venero, toda Venero lahko vidimo tudi kot jutranjo zvezdo Danico. Venera se nam torej prikazuje kot dvojna zvezda. Stari učenjaki so imeli zanjjo dve imeni in so tudi mislili, da sta to dve zvezdi (Rimljani so imenovali Danico Lucifer, Večernico pa Hesperus). Šele ko nam je veliki Kopernik podal vsaj delno pravo sliko našega osončja, je postalo jasno, da sta Večernica in Danica ena in ista zvezda, ki se imenuje Venera.

Odkod to čudno prikazovanje Venero?

Venera je namreč, kakor naša Zemlja, planet, ki kroži neprestano okoli Sonca in sicer naredi to pot v 224 dneh. Kakor nam je nadalje znano, kroži Venera med Zemljo in Soncem, je torej od Sonca oddaljena manj ko Zemlja: take planete imenujemo notranje, v nasprotju z zunanji, ki so od Sonca bolj oddaljeni ko naša Zemlja. Notranji planeti (Merkur in Venera) kažejo na nebu neko posebno gibanje, namreč, da se stalno drže svojega velikega očeta — Sonca in se navidezno le malo od njega oddaljujejo. Opazujemo Venero sedaj kot Večernico: v teh mesecih se od Sonca oddalja, a se mu umakne le za neko določeno oddaljenost, naka se mu začne zopet bližati in pride kmalu na njegovo zapadno stran: tedaj jo vidimo kot jutranjo zvezdo Danico, ki se nekaj časa dviga nad Sonce, a se začne kmalu nato spuščati proti njemu. Neki nemški astronom je že pred Kopernikom označil gibanje Venero takole: »Zdi se mi, kakor da je ta zvezda lepote in ljubezni prikovana k Soncu. Hoče se dvigniti, a se ne more: neka nevidna in neznana sila jo začne vleči zopet navzdol in potopi se v morju sončne svetlobe.«

Ne bo nam žal, če se potrudimo in dvignemo v času mraka, to je v novembri okoli 17. ure, pogled na južnozpadno nebo: tam se krasno leskeče najkrajšnja zvezda celotne nebesne kupole, nam že poznana Večernica. Ker je nizko na obzorju, se njeni žarki v zemeljski atmosferi lomijo in jo vidimo »trepetati«, pojav, ki ga opazujemo pri stalnicah. Ob koncu novembra zaide Venera pri nas ob 17.45, a do božiča se oddaljuje od Sonca (za nas) že tako močno, da zahaja okoli 20. zvečer. Sedaj sicer ni na višku svoje svetlosti (to bo šele v februarju 1945), vendar je tudi zdaj ni zvezde na rebu, ki bi se lahko primerjalo z Venero, saj je osemkrat svetlejša od najsvetlejših stalnic (Sirija). Povemo naj še to, da se Venera Zemlji bliža in je zato od tedna do tedna svetlejša in za zemljane večja: spomladi 1945 se bo približala Zemlji na majhno oddaljenost 50 milijonov km. Žal da je takrat ne bomo videli, ker bo preblizu Soncu in nam bo kazala svojo od Sonca neosvetljeno polovico. Venera bo Večernica vse do marca 1945, ko jo bomo lahko zaradi njene tedanje izredne svetlosti videli tudi pri belem dnevu. Nato bo mesec dni nevidna, zatem pa se bo prikazala kot krasna Danica, ki bo najlepše svetila ob jutrnji zori (»zorjenica«).

Večernico je najlepše opazovati tedaj, ko se sveti zraven nje tenak lunin krajec: to bomo lahko prihodnjič videli 18.—19. decembra. Takrat bo oddaljenost posebno majhna in bo zato prizor tem lepši.

Sedaj pa še pogled na Venero z očmi astronoma:

Venera je le malo manjša premičnica kot Zemlja: telo, ki tehta na Zemlji 5 kg, bi tehtalo na Veneri 4 kg. Letna doba je na Veneri 56 dni in se torej vrste letni čas hitreje kakor pri nas. Poleg tega so astronomi ugotovili, da obdaja Venero zelo gosto, tudi prav motno ozračje, tako da ne

bomo imeli nikdar prilike pogledati na njeno površje. Bolj potrpežljivi zvezdoslovci so izračunali, da je njeno ozračje prav tako veliko kot Zemljino. Venera spada med »mlade« premičnice: na njej vladajo take okoliščine, kakor na Zemlji pred milijardo let, ko se je začelo stvarjati prvo življenje. Zato mislijo, da se bo na Veneri nekoč razvilo življenje organizmov.

Če pogledamo Venero že z manjšim daljnogledom, se bomo vsekakor začudili, ko zagledamo namesto majhne okrogle ploščice tenak krajec, ali pa kako drugo, na Luno spominjajočo obliko. Pravijo, da lahko zelo ostre oči vidijo te Venerine mene tudi brez optičnih pripomočkov.

Poglejmo si zdaj še na kratko druge premičnice, kakor jih bomo videli v decembru tekočega leta.

Merkur, Soncu najbližji planet, bo viden najboljše 10. kot večerna zvezda: sveti se globoko pod Venero. Ob koncu leta se pojavi že na jutranjem nebu. Mars je skozi ves mesec neviden in se pojavi šele spomladi 1945 kot slabo vidna jutranja zvezda. Jupiter vzhaja ob koncu meseca že pred polnočjo. Če pogledamo zgodaj jutratraj na vzhodno nebo, opazimo takoj zelo svetlo zvezdo v Levu. Ob jutranji zori jo vidimo že visoko nad jugom: to je največja premičnica našega osončja, planet Jupiter. Saturn je večerna in nočna premičnica: če se ozremo okoli 20. zvečer na severno-vzhodno nebo, zagledamo že precej visoko svetlo, v svoji okolici najsvetlejšo zvezdo rumenkaste barve: planet Saturn. Stoji v zvezdni družini Dvojčkov; vzhodno od njega zapazmo dobro znani zvezdi: belega Kasterja in rdečega Poluksa. Saturn je znan med ljudstvom po svojem krasnem obroču, ki ga lahko letos in posebno sedaj z daljnogledom zelo dobro vidimo; vzhaja pa v začetku meseca ob 18., ob koncu meseca pa ob 16. uri. V decembru 1944 in januarju 1945 bo najlepše in najboljše viden. Luna bo dne 1.—2. poleg Saturna, dne 7. do 8. poleg Jupitra. Vidimo torej, da je Venera večerna, Jupiter jutranja in Saturn nočna zvezda.

Luna doseže dne 7. podobno zadnjega krajca, dne 15. mlaja, dne 22. prvega krajca in dne 28. postane ščip. Koristno je dalje vedeti, kdaj nam Luna ponoči sveti. Prve dni v mesecu nam sveti vsa noč, nato od 7. dalje le drugo polovico noči, naka se njena svetloba zelo zmanjša. Svetli nam začne zvečer šele okoli dne 20. in sveti do konca meseca v večernih in proti koncu že tudi v nočnih urah. Zvečer sveti najboljše od 20. do 30. decembra.

M. B.

Opozorilo

Organi policijskega zbora so prejeli strog ukaz, da javijo sleherno prekršitev zatemitiv ter vse kršitelje zatemitivnih predpisov takoj prijavijo. — V interesu občinstva je, da se pokorava predpisom protiletalske zaštite, ker bo sicer v nasprotnem primeru zadela krivice občutna kazen. Isto velja za neupoštevanje predpisov ob priliki letalskega alarma.

Prva pomoč pri opeklinah s fosforjem

Zaradi aktualnosti vprašanja, kakšna naj bo prva pomoč pri opeklinah s fosforjem, ki je — kakor znano — v zažgalnih bombah, kakršne mečejo sovražna letala, pričujemo ta kratki pouk, ki nam ga je poslala zdravstvena protiletalska zaštita.

Beli ali rumeni fosfor se na zraku vžge sam. V vodi ne gori. Če pa pride fosfor v telo, nastopi zastrupljenje. Namen prve pomoči je, da čimprej odstranimo s kože in obleke vse fosfor, sicer nastanejo zelo boleče opekline, kolikor jih na koži že ni.

Navodila.

1. Čim hitrejša odstranitev fosforja z obleke, po možnosti z vodo, najboljše v kopeli.

2. Če vode ni pri roki, je delce fosforja treba pokriti s peskom ali pepelom. Vsi delci fosforja naj se odstranijo s kože in obleke z mokro deščico, nožem ali podobnim, ker bi se sicer vžgali in napravili opekline. Pri transportu s fosforjem poškodovanih je treba imeti vedno pri sebi vodo, da se pogostil pozneje nastali fosforni ogenj.

Zdravljenje opeklin.

Vedno moramo poklicati zdravnika. Majhne opekline naj se z vodo izpirajo, pri večjih je potrebna kopel. Vodi moramo dodati 3 do 5 odstotkov sode ali natr. bikarbonata, torej eno žlico na en liter vode. Tudi sama soda ali bikarbonat se lahko potrese na opečeno mesto. Do prihoda zdravnika moramo nato opekline pokriti z mokro krpo, namočeno v isti tekočini ali vsaj v sodi. Zdravnik bo odstranil nastale mehurje in zdravil tako kot se navadno zdravi opekline.

Kadar delce fosforja pade v oko, moramo oko splakovati z vodo, borovo vodo ali s sodavico, edino zdravnik pa sme odstraniti fosforni delce iz očesa.

Iz navedenega sledi, da sta pri poškodbah s fosforjem potrebna voda in soda. Pri gorenju fosforja nastale fosforjeve megle sicer nekoliko dražijo dihalne organe, v obče pa niso škodljive. V prostorih, kjer je fosforjeva megla, zadostuje, da imamo pred ustmi mokro krpo.

Čitajte in skrbno zasledujte opozorila in navodila o zaščiti pred letalskimi napadi, ki izhajajo dnevno v časopisu. Ne pozabite na te objave ter se točno ravnaite po njih!

Imejte vedno na umu, da zaklonišče ni smetišče, temveč prostor — po večini manj udoben — kjer je treba prebiti včasih dolge ure. Zato skušajmo ohraniti vsaj eno udobnost — čistočo!

Zatemištev od 16.50 do 6.50

Naročite se na „DOBRO KNJIGO“!

Naročite se na »Dobro knjigo«, če še niste naročili! V zbirki izide vsak mesec en roman, mesečna naročnina pa znaša:

a) za naročnike, ki so obenem naročniki »Jutra«, »Slovenskega Naroda« ali »Domovine«, 17.— lir za broširano in 33.— lir za vezano knjigo;

b) za ostale naročnike 20.— lir za broširano in 40.— lir za vezano knjigo.

Naročnike sprejema uprava »Jutra« v Ljubljani, Puccinjeva 5. Prijavite se lahko tudi inkasantom uprave »Jutra, izven Ljubljane pa po pošti.

KULTURNI PREGLED

Eseji in potopisi Mirka Javornika

Slovenski esej je otrok Moderne. Prav zaradi te njegove mladosti ga še vedno zanemarijajo naši slovstveni zgodovinarji, ki se vse preveč oklepajo zastarelega pojmovanja literature po shemi: poezija, pripovedna proza, drama. Pokojni Ivan Prijatelj je bil prvi, ki je pri nas pisal umetniško esejistično prozo. Vse, kar je pred njim zraslo na tistih slovstvenih lehhah, ki leže na obodu pesniške umetnosti in v bližini znanosti ali filozofije, je bilo po svojih literarnostilnih znamenjih bodisi poučna proza, bodisi časnikarska feljtonistika. Izmed teh se lahko samo slednja približa esejju, vendar popriime le v redkih primerih njegove hierarhično višje značilnosti. Poslej bi lahko razločevali dve vrsti našega esejja: Prva, začeta z nemilnivo pomembnimi, a premalo uvaževanimi poskusi Iv. Prijatelja, raste iz znanstvenih iskanj v umetnost, druga se iz čistih umetniških navdihov približuje pojmovnemu jeziku znanosti, ne da bi se na ljubo stvarni odpovedovala dognanosti in lepotnemu blesku oblike, t. j. stila in jezika.

Mirko Javornik, čigar esejjska zbirka »Pero in čas« je v izdaji Ljudske knjigarne pravkar obogatila skromno slovensko književnost te vrsti, je nedvomno esejist-umetnik. Za to določitev, ki ima seveda zgolj formalno veljavo, kakor vse, kar preveč poenostavlja zapletene pojave, ne govori samo material, ki se v znatnem delu tiče — posredno ali neposredno — umetnostno-estetskega življenja v raznih njegovih oblikah. O nji priča predvsem oblika teh esejjev in potopisov, zakaj prav v tem so odlike, ki ločijo članek, razpravo, potopis, kritiko ali feljton

od tiste žlahtne odbranosti, s katero združujemo pojem esejja. V najzanimivejših primerih, ki jih je Mirko Javornik zbral v tej knjigi, vidimo vprav tipične odlike sodobnega umetniško inspiriranega esejja in v njih pisca esejista par excellence. V potopisu, ki zavzema dobesedno del te nesvakdanje lepe in pomembne knjige, je dosegel Javornik pri nas edinstveno višino v uskladitvi gradiva in izraza, v umetniški strnjivosti vsebine in forme.

Sirini in globini razgledov, intenziteti doživljanja, umetniški subjektivizaciji, objektivno zbrane gradiva — ojetijevskih »cose viste« — ustreza jezik, ki je pisca zrasel iz same snovi in je prav kakor snov bogato razčlenjen, živčen, metaforično živ in ritmično uskladen. Poleg teh primerov pisateljeve visoke kulture stila in izraza je v knjigi tudi vrsta sestavkov, ki imajo težilce v miselnih poudarkih, v razmahu kritičnega duha in polemične ironije, spisov, v katerih se kljub vsemu njihovem osebnemu značaju kaže odsvit časa in smer njegovih valovanj. Ti sestavki, najsi so takisto spisani s skrbjo za izrazno dognanost, so še bližji publicistiki kakor pa umetniškemu esejju.

Prav ta snovna različenost in formalna razčlenjenost dajeta knjigi »Pero in čas«, ki prinaša izbor iz let 1931—1941, izredno notranjo napetost in nudita bralcu premnoge emocionalne prav kakor intelektualne impulze, zdaj tihe, zdaj strastne razgovore s knjigo. In samo knjiga, ki nas lahko estetsko in miselno iz polnega zadovoljja ali dobrega razgleda, ustreza bistveni funkciji vsake resnične literature. Prav to nam želi, kako ozko gledno je stališče, da sodijo v literaturo

samo poezija, pripovedna proza in drama ter da spisi, v katerih so estetske značilnosti združene s subjektiviziranimi doživetji in z objektivnim gradivom iz življenja, znanosti in filozofije, ne bi bili literaturni v pravem in visokem pomenu besede. Zdi se celo, da se je prav v našem času premaknilo v esej in v filozofsko-znanstveno prozo estetskega tipa veliko tega, kar se je nekoč izživljalo zgolj v vezani besedi ali v pripovedni prozi. Zagledal se esej razvojnio-organsko uvršča v lepo prozo in zavzema v nji čedalje bolj opazno in čedalje višje hierarhično mesto.

Po tem priznanju k estetsko-umetniškemu programu Javornikovega esejja in po topisu naj v naslednjem označim vsebinski donesek zbirke »Pero in čas«. V prvem delu teh »raztresenih udov« so pod zaglavjem »O umetnosti« ponatisnjene nekatere pisateljeve izjave o literarnih in umetnostnih problemih iz l. 1931, 1933 in 1937, izpovedi, ki so značilne za Javornikov umetniški razvoj in kritični odnos do časa, pa tudi reakcije na čas sam. »Misli o plesu«, nastale v tesnem stiku s plesko dvojico Mikarjevih in l. 1933 spisane izpoved »Blek v umetnost«, nam kažejo Javornika v boju za umetnost sredi križanja izvenumetniške tendenčnosti in tradicionalne domače estetske »zastolosti«. Drugi del knjige združuje v ciklus »Dom« tri proze, ki jim je izhodišče repotatža v kvalitnem pomenu besede, vendar se po moč literarnega sloga in slikovitem prikazu doživljenjske stvari približujejo pripovedni prozi. Pisatelj opisuje notranjski Kras: semanj razgibanost majhnega krasa (»Semanje«), velike spremembe, ki jih prinaša v patriarhalno življenje nova meja z omanovih življenjskih možnosti in pustolovstev (»Meja in njeni ljudje«) in spomine na mladost ob Cerkljskem jezeru (»Zemlja ob jezeru«). V tem delu so neka-

tere stranj prave domačijske poezije, zrasle iz elementarnih spojenosti z domačo grudo in iz čiste opazovalne veselja.

Posebno obsežen in esejistično-potopisno najtehtnejši je tretji del knjige z naslovom »Svet«. Javornik sodi med tiste naše pisatelje, ki so s svojo potrebo gibanja, potovanja, odkrivanja močno razširili vidni krog slovenske literature. Marsikdo je po »kilometražih« prekosil Javornika, toda kdo je prinesel iz širokega sveta toliko svetovnega življenjskega utripa, toliko barv in duhovne različnosti sveta, kakor jih je strnil Javornik v svoje potopisne eseeje? Intenzivnost doživljanja si je našlo v tem primeru dinamičen in temperamenten izraz, ki mu je kdaj pa kdaj mogoče očitati samo preveliko razkipelost, nikakor pa ne vsakdanjosti in nezanimivosti. Tudi tam, kjer se zožijo pisateljevi miselni pogledi in se njegov esprit zaostri v ironijo, so njegovi razgledi na široko odprtli. Po vsem tankem tkivu Javornikovih potopisnih proz se pretaka močni tok pozitivnega evropejstva.

V barvitom mozaiku teh proz vidimo poezijo beneških lagun in kanalov v »Gospelj z morja«, obrise mesta in življenja v Padovi, slike iz ponosne ligurijske metropole Genove, divje mediteranske kontraste v Marseille, ter doživljaja Rima in njegovih edinstvenih nasprotij med preteklostjo in sodobnostjo. Rimske impresije prehajajo v opis avdicence pri papežu Piju XI.: vzoren primer literarno obdelane reportaže. »Megla nad Verdunom«, s pogledom na vojaška pokopališča in kostnice na tleh, ki so bila prizorišča najbolj zagriženih bitk minule vojne, ne more zakriti pisateljeve ironije do krmilarjev francoske usode v letu 1933, in ne zamolčati njegovih vizij novih katastrof. Iz knjige »Pomlad v Palestini« so izbrana nedvomno najmočnejša poglavja: »Pravljica o oranžah«, »Veliki četrtek« in »Po-

poldnevi v Betlehemu«. L. 1936. nastali spis »Središče neznanega naroda« nam odkriva katalonsko svojstvenost Barcelone in njenih kulturnih in političnih gibanj. »Nerazumljivosti iz Španije« pa prinašajo vrsto duhovitih opazovanj in brez nih vrstič. V treh prozah s skupnim naslovom »Pesem nad morji« prihaja do izraza predvsem lirični element, s katerim je sicer bolj ali manj podpluta vsa Javornikova proza; marinistični lirizem pa se v opisu vzpona na štiri tisoč metrov visoki atlantski ognjenik Pico de Seyda razvije v dramatsko silovitost, v kateri zmagaue nad čustvi bojovita mladostna volja.

To je šele tretji del. V četrtem delu je izbor iz Javornikovih publicističnih člankov. Tu so med drugim ponatisnjene: »Pismo iz Barcelone, esej »Smrt Miguela de Unamuna« z značilnimi odmevi španske overture k današnji evropski tragediji, fina karakteristika pesnice v članku »Spomin na Bagrjanov«, dva prispevka k razmišljanju o problematiki Cankarjevga dela in pomena. Navsezadnje je natisnjen sploh prvič iz l. 1935. potekajoči »List iz dnevnika«, dokumentarni literarnopolemčni spis in človeški obračun s kritikom Vidmarjem. Tu se bolj kakor na drugih straneh čutijo Javornikov bojoviti odnos do življenja, njegov ironični duh in brezobzirna volja do »smenjanja maske«. Če pravi pisec v uvodni opombi, da je razdobije, v katerem so nastali vsi spisi v tej knjigi, zanj že v vseh ozihrh zaključeno (vojna je vsemu človeškemu prizadevanju postala pošasten mejnik!) ne prisaneča tudi finale knjige: pozitivne in negativne ocene njegovega dela deli politična črta ločnica; duhovi so ločeni, incipit historia nova.

Tako je M. Javornik s »Peresom in časom« podal ne samo kvalitativen pregled svojega literarno-umetniškega razvoja.

Kronika

* **Smrt znanega geologa.** V kopalnici Ischl je umrl v 75. letu starosti Philip vitez von Blittersdorf. Bil je sorodnik Clemensa Brentana in Betine Arminove ter oče znanega nemškega grafika Franca von Blittersdorfa. Sam si je stekel prav lep sloves kot geolog in raziskovalec starostnih in domoljubnih področij.

* **Grof di Cossato umrl.** Eden izmed najuspešnejših poveljnikov italijanskih podmornic v sedanji vojni, grof Fecia di Cossato je umrl na posledicah bolezni, ki se ga je lotila v tujem ujetnistvu. Pokojnik je potopil v svojstvu poveljnika italijanske podmornice nad 100.000 ton zaveznškega ladjevalja. Vest o grofovi smrti je prišla preko Derne v Milan.

* **Kje bo pokopan Vančingvej.** Zemeljske ostanke pokojnega predsednika Vančingveja bodo začasno pokopali na Meihuashan-griču, v predmestju Nankinga. Državni pogreb se bo vršil šele, ko bo zavladal na Kitajskem zopet mir. Takrat bodo pokopali zemeljske ostanke pokojnega predsednika ob vzhodju Aiyunshan-griča v zunanjih okrajih Kantona.

* **Ob letošnji 20. obletnici smrti skladatelja Puccinija,** komponista znanih oper Tosca, Boheme, Butterfly in Turandot, objavljajo listi primerne spominke članke, v katerih poudarjajo, da je bil Puccini otrok svoje dobe, ki je iskal v vsakem položaju izhoda iz tesnobe. Narodil se je 22. decembra 1858. kot potomec stare glasbene rodbine v Lucii. V poznejših letih mu je bila usoda naklonjena s tem, da mu je naklonila podporo italijanske kraljice Marharite, ki mu je preskrbela stipendijo za nadaljevanje studij na milanskem konservatoriju. Puccini je umrl dne 29. novembra 1924 v Bruslju.

* **Osem funkcij združenih v eni osebi.** Kakor javlja kitajski narodna vlada, je bil imenovan novi namestnik državnega predsednika Ceng Kung Po za predsednika gospodarskega sveta ter za predsednika novega meščanskega gibanja. Razen tega je postal predsednik Kuomintang stranke. S tem ima, tako piše »Central Press« Ceng Kung Po sedaj 8 službenih mest, kajti on je nadalje predsednik izvršnega odbora Yana, predsednik vojaškega sveta ter političnega orednega sveta in vrhovnega narodnega obrambnega sveta.

* **Politiški ravnatelj v Bruslju** je po vseh iz Londona odstopil.

* **Pomanjkanja papirja v Belgiji** je tako občutno, da bodo časopisi prisiljeni, ustaviti svoje izdaje, če ne bo v najkrajšem času prišla pomoč.

* **Leigh-Mallory žrtve nemškega lovca za dolge proge.** Reuter izraža domnevo, da je postalo letalo angleškega maršala Leigh Malloryja žrtve nemškega lovca za dolge proge.

* **Sprememba v poveljstvu ameriške mornarice na Pacifiku.** Dosednji poveljnik ameriške atlantske mornarice, admiral Ingersoll je bil imenovan za namestnika vrhovnega poveljnika celotne ameriške mornarice. Vodi bo oskrbo pacifiške mornarice na ameriških zapadnih luk. Njegov naslednik na Atlantiku je admiral John Ingram.

* **V Rimu je v obtoku mnogo ponarejenih 5000-** in 1000 lirskih bankovcev. V fašističnih krogih opozarjajo, da ti ponarejeni bankovci niso prav nič manj vredni kot

Dva jubileja postajenačelnika Franja Sedeja

Danes dopolni 50. leto življenja g. Franjo Sedej. Šef železnice postaje Ljubljana Rodil se je dne 23. novembra 1894 v Idriji, kjer je absolviral srednješolske študije. Takoj po maturi je moral k vojakom. Ostal je v vojaški skupini do konca prve svetovne vojne, potem pa je leta 1919 vstopil v službo k takratni Južni železnici, tako da je obhajal letos tudi četrtoletnico, kar je železnica. Pri Južni železnici, potem pri državni železnici je služboval po raznih krajih Slovenije in je bil med drugim postajenačelnik v Velenju, Dragogradu-Meži in Pragerskem. Leta 1939 je bil postavljen za šefa postaje Ljubljana glavni kolodvor.

Kot objektiven in razumevajoč starešina je čišlan in priljubljen tako pri svojih podrejenih kakor pri svojih predpostavljenih. Mladeniški krepak in veder opravlja še pet let težko in odgovorno službo šefa naše največje železniške postaje, pri čemer je tudi po svoji poštenosti in delavnosti zgled svojim sodelavcem.

Čestitkam in voščilom širokega kroga jubilaritovih prijateljev in sodelavcev se ob današnjem jubileju pridružujemo tudi mi. Se na mnoga leta!

oni okupacijski denar, ki so ga natiskali v Ameriki in izdali sedaj že v vrednosti 87 milijonov funtov brez vsake pravne osnove in brez kritje.

* **Nesreča ekspresnega vlaka.** Po poročilu agencije Reuter, se je izliril 140 km severno od Jacksonvillia ekspresni vlak New York-Miami. Izmed 18 vagonov se jih je 15 izlirilo. Število mrtvih in ranjenih še ni znano.

* **Varšavski odbor poljske pomožne organizacije** se bavi sedaj ob podpori nemških uradnih mest z odstavljanjem dragocenih umetnin iz varšavskih muzejev, arhivov in knjižnic. Spravili jih bodo na varno, ker je splošno sile natskatska okupacijska oblast iz Praga, ogrožen zlasti Narodni muzej.

* **V stockholmskih klavnicah** se je pričela v sredo stavka zaradi zvišanja plač. Jutranjki javljajo, da bo stavka ogrozila tradicionalno nabavo švedske božične gneti ter vso oskrbo z mesom o Božiču, ako ne bo vlada intervenirala v poslednjem trenutku. Stockholmska komisija za živila je bila sprito stavek prisiljena, da uvede nakaznice tudi za one mesne izdelke, ki so bili doslej v prosti prodaji.

Iz Ljubljane

u— **Smrt stolnega kanonika dr. Gregorja Jerzaja.** V turek je v Ljubljani umrl stolni kanonik, konzistorialni svetnik in ravnatelj šofijske računske pisarne doktor Gregor Jerzaj. Pokojnik se je rodil dne 12. marca 1886. kot sin posestnika na Plavškem rovtu nad Jesenicami. Po osnovnih šolah je potoval gimnazijo v Ljubljani, kjer je maturiral 1907. Vstopil je nato v bogoslovje in bil leta 1911 posvečen v mašnika. Leta 1914 je odpotoval v Rim, kjer je študiral biblične vede. Ob izbruhu vojne je moral svoje študije prekiniti in jih je nadaljeval šele leta 1915 na Dunaju. Tamkaj jih je uspešno dovršil in je bil promoviran za doktorja teologije. Vrnil se je nazaj v Ljubljano, kjer je leta 1925 postal profesor verouka na državnem učiteljskem v Ljubljani. Kanonik je postal avgusta leta 1935. Blag mu spomin!

u— **Novi grobovi.** V starosti 57 let je dočrpel po dolgi mučni bolezni posestnik in trgovec g. Anton Avčič, zapuščila ženo, otroke in druge sorodnike. Pokopali so ga v sredo 22. t. m. na pokopališču sv. Trojice v Trnju pri St. Petru na Krasu. — Umrla je g. Marija Slak, žena postreščka. Pogreb bo v četrtek 23. t. m. ob 14. uri popoldne v žal. kapelici sv. Janeza na pokopališču k Sv. Križu. — Pokojnikom bodi ohranjen blag pomn, žalujočim svojem izrekamo naše iskreno sožalje.

u— **Poroka.** V nedeljo 19. XI. 1944 sta se poročila v cerkvi Marijinega Oznanenja g. Edo Ravnihar, trg. pomočnik pri tvrdki Ant. Kršper in gđ. Marija Penič, trg. pomočnica istotam. Za priči sta bila g. Jakob Skobar, zas. uradnik in g. prof. Tone Ravnik. Značajnemu paru oblo. srč. in božjega blagoslova.

u— **Na ljubljanski univerzi** je bil dne 22. t. m. promoviran za doktorja tehniških ved g. univ. asistent inž. Branimir Znidaršič. Iskreno čestitamo!

u— **Pošta Stična, št. Vid pri Stični in Višnja gora** prično poslovanje dne 25. novembra t. l. za pismensko službo in za službo z navadnimi paketi brez označene vrednosti.

u— **Pisatelj Lojze Zupane** je slovenskim čitateljem zelo priljubljen pripovednik. Najnovejši njegovo delo, roman »Pod križem« izide konec novembra med letosnjimi Vodnikovimi knjigami. Ker n. dvoma, da bo ta tako sveže in globoko domljivo pisano pripovedno delo doseglo lep uspeh, ne zamudite prilike, da se čimprej vsipete med člane Vodnikove družine, ki tudi letos svoji knjigi (imenjeni roman in Vodnikovo pratio 1945) tiska v omejeni nakladi. Clanarina je določena na 38 lir.

u— **Kljub tržnemu dnevu davi** na Vodnikovem trgu ni bilo posebno razgibanja. Dovo je bil bolj skromen in gospodinjstvo se je kmalu odpravljalo domov. Največ je na trgu še vedno napredaj so ate, ki jo dovažajo Trnovčanke. Na nakaznice p. odhajajo še vedno česen, jabolka in hruške. Malo je napravil sladkega zelja, in repe, čeprav gospodinjstvo po obeh sprušajo. V sedanjem času bi bil lahko dovoz teh važnih povrtnin vsekakor izdatiški. Dobro bi bilo, če bi Prevod poslal kse voz zelja ali repe tudi na trg, ne pa samo proizvajalca kislega zelja in repe. Splošno se opaža, da so cene označene le na tistem blagu, ki se prodaja na nakaznice.

u— **Pomanjkanje drobiža** je že nekaj časa tudi v Ljubljani dočkal občutno. V kakšni trgovini uporabljajo namesto drobiža peresa, drugod znamke, posebno domiselni pa so bili nekateri trgovci

in obrtniki, ki so si omislili kar svoj denar. Tako imajo svojo drobiž že skoraj vsi pekli. Nekateri imajo natisnjene denarne vrednosti v različnih barvah, drugi imajo zopet vtisnjene označbe v lepem. Tudi nekateri kavarni so si omislile lične plač line znamke, K podobnim sredstvom so se zaletke tudi mnoge druge trgovine. Sicer bo verjetno kmalu izdan tudi papirnat drobiž in bo ta zasoben denar le še numizmatična redkost in spomin na vojno dobo.

u— **Po temnih ulicah** je hoja zelo nerodna in postane včasih lahko tudi prav nevarna, posebno sedaj, ko se začnejo mrati ti že proti peti uri. Da bo hoja po zaenjenih ulicah lažja in p. edem tudi varnejša, so mestni delavci pričeli te dni b. i. z apnom robave pločnikov na cestni k. i. žižih, drogove, na katerih so obešene zaščitne verige na najpomembnejših krajih kot pred posto, na Marjinem trgu in drugod. Pobelili so tudi že vse akcije na Bleiweisovi cesti, delo se pa še vedno nadaljuje.

u— **Knjiga o »Triglavu«** in njegovi sosesčinje je izšla. Naročniki naj jo dvignejo v pisarni Slovenskega planinskega društva med 8. in 17. uro.

u— **Vse dijake, dijakinje** opozarjamo na instruktaje srednješolskih predmetov in tujih jezikov. Vpisovanje dnevo: Specijalne instruktaje, Kongresni trg 2/II.

u— **Krade, obnem na svari pred tatovi.** Ljubljanska policija je v soboto 18. t. m. aretirala zaradi suma tatvine čevljev 30-letno Tereziro R. s Kodeljevega. Preiskava je ugotovila, da je aretiranka ukradla čevlje svoji znaki Julijani, ko je bila pri njej na obisku. Malo pred slovesom jo je še opozorila, naj bo v bodoče previdnejša in naj zaklepa sobo, v kateri spravlja čevlje, ker jo bo drugače gotovo kdo okradel. Julijani se je Tereziro besedičenje zdelo sumljivo, ker je vedala da je nevarna tuji lastnini. Po Tereziroinem odhodu je m. mogrede pogledala v sobo, kjer ima spravljene čevlje. Presenečena je ugotovila, da so ji izginili čevlji njenega moža, vredni 2000 lir. Nekaj ur kasneje je oškodovanica obiskala nek žensko, ki je prijateljica aretiranke in se bavi s prekupčevanjem. Tam je našla ukradene čevlje, ženska pa je povedala, da je čevlje prinesla k njej aretirana Tereziro.

u— **Ukradena koleca.** V sredo 15. t. m. je bilo Vinu Vinku ukradeno moško kolo znamke »Champion«, vredno 8000 lir. V četrtek 16. t. m. je neznan tat odpeljal Milana Semrova v Mandljevi ulici moško kolo znamke »Standard«, vredno 5000 lir. Pred gostilno na Zabjaku je bilo istega dne ukradeno moško kolo Adolfa Ovna. Kolo je znamke »Ideal« in je vredno 4000 lir.

u— **Našla se je torbica** z dokumenti na ime Kompare. Lastnica naj jo dvigne v inšeratnem oddelku »Jutra«.

u— **FORMICOT PASTILE ZA DEZINFEKCIJO UST IN GRLA** dobite v lekarnah.

u— **Kupujem kože divjih in domačih živali,** lisice, dihurje, polhe itd. po navšji cent. Kožušovina Dani o Predalč. Ljubljana, Sv. Petra cesta 18, telefon 36 46.

Opozorilo hišnim lastnikom

Uprava policije — oddelek za protiletalsko zaščito opozarja vse posestnike hiš na navedbo o dopolnitvi predpisov o protiletalski zaščiti, ki je razpisana na vse mestne predele Ljubljane, glede ureditve hišnih zaklonišč in izvršitve ostalih ukrepov hišne protiletalske zaščite, da v danem roku isto izvršijo. Proti kršiteljem te naredbe bo strogo postopalo.

S štajerskega

Okrog 5000 štajerskih pripadnikov ljudske vojske je bilo v nedeljo znanaj zapreženih v nekem večjem štajerskem kraju. Prigeli so zvestobo Führeru. Ob tej priliki jih je nagovoril Gauleiter dr. U. Berchthofer, ki jih je pozval k posnemanju vzorov od 9. novembra 1923. Pripadniki ljudske vojske so bili razvrščeni v stotnije in bataljone s političnimi voditelji na čelu. Iz tisočih grl je zavrnil pozdrav Hitlerju nato pa so ustnice ponavljale izrek, da je življenje mogoče samo v svobodi. Gauleiter je dejal: »Za šestletno spominu padlih žrtve novembra 1918. ter ponovimo prisego, da bomo tudi v bodočem letu vojne izpolnjevali svoje dolžnosti ter ne bomo zatajili tistih, ki so padli za svobodo nemškega naroda. Minulo leto je bilo v mnogem težko. Prineslo je marsikateri poraz, marsikateri odpad slabih zaveznikov, vendar pa je nemško ljudstvo izprčilo, da je kos položaju. Ze 9. novembra 1923 so pristali. Adolfa Hitlerja nemškemu narodu pokazali pot, ki jo je treba hoditi. V bodoče je ta pot za vsakega pravnika nemškega naroda še bolj obvezna. Zdej, ko dviga boljševozem

svojo krvavo glavo na mejah nemške države, zre vsa Nemčija na svojo oboroženo alo in ljudsko vojsko.« Može in mladenci so nato stopili pred zastave, 16-letniki poleg 60-letnikov, ter so prisegli, da bodo brezpogojno pokorni Führerjevemu povelju.

V Ostrižnem pri Celju je umrl član stranke Fritz Sotona odkodavec z zlatim znakom narodnosocialistične stranke. Zadel ga je srčna kap. Sotona je bil eden izmed najstarejših Hitlerjevih borcev na Štajerskem. Narodil se je l. 1893. v Gradcu, svetovne vojne se je udeležil kot poročnik l. 1941 se je naselil v Celju, kjer je kmalu prejel častno odklovanje Sotono so pokopal na cejakem pokopališču, k er mu je izpregovoril v poslednje slovo carnski svetnik Sahm. Okrožni vodja Dorfmeister je položil na njegov grob spominski venec.

Zaprige ljudske vojske v Ptuju in Trbovljah. V gaju junakov v Ptuju so sklicali pred dnevi pripadnike nemške ljudske vojske ter jih zaprilegli. Pred zaprigo je imel na moške nagovor krajevni skupinski vodja Mavšič in sicer na trgu Adolfa Hitlerja. Po nagovoru so vojaški obvezniki prisegli. Nato je nagovoril pripadnike nemške ljudske vojske še okrožni vodja Fritz Bauer. — Podobna zaprige je bila tudi v Trbovljah, kjer je imel na obveznike nagovor okrožni vodja Eberhardt.

V ptujski ljudski izobraževalni je bilo v teku 13. novembra predavanje propagandista Osvalda Bocka, posvečeno propagandi, krilicam in govoricam.

Zlato poroko sta obhajala v Domu za onemogle v Vojniku pri Celju zakonca Andrej in Beti Baronikova. Jubilarja sta telesno krepka in duševno čila. Ob zlato poroki sta prejela mnogo čestitk, pa tudi nekaj primernih daril.

Iz Trsta

Vedri večer je bil v nedeljo v veliki dvorani Nemškega doma. Namenjen je bil pripadnikom vojske ter SS. Geslo večera je bilo: Kljub vsemu se smeha s sonce.

Trst 1924—44. V Rosettijevem gledališču so vrtil te del. film, ki so ga imeli v Trstu pred 20 leti. Šele te dni so ga predvajali. Zanimiv je posebno zaradi razlik med današnjim Trstom in Trstom pred 20 leti. Na trgu Edinoe je bil tedaj še veliki vodnjak. Tam, kjer je danes pokrita mestna tržnica, pa stojijo stare hiše. Zabavno in vedro je vzporedla Cecchelinova komika danšnji Trst s Trstom pred 20 leti. Tržačan so vprav navdušili v dvorano Rosettijevskega gledališča, da bi si ogledal film. Na tede se jih je moralo vrniti domov.

S plinom zastrupljena. V ulici Sv. Sergija 2, so našli mrtva 75-letnega Petra Felčutija in 44-letno Marijo Vittori. Kom'sja je domala, da sta po nevarnem naključju pustila plinsko pipo odprto, pa st umrla zaradi zastrupitve z uhajajočim plinom.

Zeparili na trgu. Ana Benovel je ša rakupavati potrebščine v pokrito mestno tržnico. Ko se je vračala domov k Sv. Mariji Magdaleni Spodnji, je opazila, da ji je drzen žepar izmaknil listnico. V njej je bilo 700 lir, živilske nakaznice in razni dokumenti.

Nezгода v Barkovljah. 18-letna Neda Matkovič in 19-letna Felka Bakelič iz Sušaka sta prišli v Barkovljah pod avto. Matkovičeva imala rano na desni nogi. Bakeličeva pa poškodbe na levi nogi. Obe sta bili prepeljani v glavno tržaško bolnišnico.

Vsak dan nezgode. 48-letni šofer Jožef Fonda z Rožne ulice in 54-letni delavec Alojz Luisa iz Telovadne ulice 30 sta popravljala avtokar. Prišla sta pod vozila. Oba imata občutne poškodbe. 9-letna Kelja Stofa iz ulice Kolonija 19, si je pri padcu zlomila levo nogo. — 15-letni Tomaž Valč je našel vstreljek, ki je eksplodiral in mu ranil desnico. — Nezvestnega so našli doma 75-letnega Mihaela Lačnija z Sv. Marije Magdalene Spodnje 383. Pomenščenci se zdavajo v glavni tržaški bolnišnici.

Iz Gorice

Zgodovina slovenske besede v Posočju. »Goriški list« je pričel objavljati v št. 37. razpravo ravnatelja nove slovenske gimnazije v Gorici pesnika dr. J. Lovrenčiča o zgodovini slovenske besede v Posočju. Vsebinska je za goriške Slovence vsakega kulturnega in zgodovinskega pomena.

Dogon živine. V decembru bo dogon živine dne 5. decembra v Gorici, 19. decembra v Fari ob Soči, dne 20. decembra v Gorici, 27. decembra v Mošji, dne 28. decembra v Gorici.

Drobeli razstreliva so ranili gospodarja in osla. V bližini Gradšča v Vipavski dolini se je pasel o-sel. V bližini je bil njegov

gospodar 52letni kmet Stefan Makuc zaposlen na polju. Osel je zadel s kopitom razstrelivo, ki je eksplodiralo. Drobeli so ranili osla na več mestih. Makuc je dobil le lažje poškodbe.

Ne pušajte konj brez nadzorstva. 43letni G. Rusjan iz Poljana je pustil voz s konjema pred neko gostilno v mi. nski okolici. Ko je stopil iz gostilne, je videl, da ni konja, ne voza. Neznanci so se z vozom odpeljali. Konja sta last kmeta Jožefa Ferančiča Oblastva poizvedujejo za storilci.

Vlom v glavno tobako zalogo. V glavno tobako zalogo v Krmini so vdrl drzni uzmovč in odnesli veliko množino tobaka. Pravijo, da ni bil lastnik zaloge pri vsaj stvari popolnoma nedolžen. Zaradi tega ga je oblast zaprla, da se izkaže njegova krivda ali pa nedolžnost. Hudo je to, ker so ljudje zaradi tega brez tobaka.

Beleznica

KOLENDAR

Četrtek, 23. novembra: Klemen, Felicita. DANASJNE PRIREDITVE
Kino Matica: Immensee
Kino Sloga: Noč v Benetkah
Kino Union: Dvčzlvka

DEZURNE LEKARNE

Danes: Dr. Kmet, Ciril Metodova 43; Trnkocova ded. Mestni trg 4; Ustar, Selenburgova ulica 7.

Zatamnitev od 16.50 do 6.50

DRŽAVNO GLEDALIŠČE

DRAMA

Četrtek, 23. nov.: ob 16.30: Kar hočete. — Rel D.
Petek, 24. novembra: Zaprtlo.
Sobota, 25. novembra ob 16.30: Marija Stuart. Red. Premierski.

Shakespearjeva veseliga »Kar hočete« ima za snov zapletanje na osnovi zamenjave oseb. Dejanje se godi v Iliriji, na dvoru grofa Orsina in grofice Olivije. Ljubzenska zgodba z zapletljivi renesančnega okusa, vsebuje posebno markantne komične tipe. Godi se v ilirskem mestu in na bližnji morski obali. — Režiser: prof. O. Sst. Scenar: inž. arh. E. Frenz. Kostumi: D. Kočberjeva. Scenska glasba: H. Svetel.

V letošnji uprizoritvi Schillerjeve »Marie Stuart« bosia igrali vlogi kraljice Marie in Elizabete za abonentske predstave M. Ukmar-Boltarjeva in Marija Danilova, izven abonmaja pa M. Saričeva in Marija Vera, ki sta igrali lanske abonentske predstave. Vlogo Okeilja bo igral letos prvič slušatelj Glasbene Akademije Branko Miklavc, član dramske študija.

OPERA

Četrtek, 23. nov.: ob 16.30: Jenufa. Red. Četrtek.
Petek, 24. novembra: Zaprtlo.
Sobota, 25. novembra ob 16.30: Clivia. Red. Red Sobota.

L. Jenaček: »Jenufa«. Opera v treh dejanjih po drami G. Preissove iz moravškega kmetiškega življenja. Prvo dejanje se godi v mlinu Buryjevih, drugo in tretje dejanje v cerkveni hiši. — Med prvim in drugim dejanjem mine pol leta, med drugim in tretjim pa dva meseca. — Dirsent: dr. Svava. Režiser: C. Debevec.

Dodajniška skupina Jadransko Primorje RADIO LJUBLJANA

CETRTEK 23. NOVEMBRA

7.00—7.10: Poročila v nemščini. 7.10—9. Jutranj koncert. Vmes: 7.30—7.40: Poročila v slovenščini. 9.—9.10: Poročila v nemščini. 12.—12.30: Napoved sporeda — nato: Opoldanski koncert. 12.30—12.45: Poročila v nemščini. poročilo o položaju in poročila v slovenščini. 12.45—14: Šalonski orkester vodi A. Dermelj. 14.—14.15: Poročila v nemščini. 14.15—15: Prenos osrednjega nemškega sporeda: Od dveh do treh — šare me. 15.—17: Prenos osrednjega nemškega sporeda. 17.00 do 17.15: Poročila v nemščini in slovenščini. 17.15—18: Za mino vedno gre napev. 18.00 do 18.45: Vsešte na gorah. 18.45—19.00: »Narodopisno predavanje« — Tone Ljubitič: O jamskih skratih in mandelju. 19.—19.30: Pevski kvintet Premelj. 19.30—19.45: Poročila v slovenščini. 19.45—20.00: Aktualno predavanje (prenos). 20.—20.15: Poročila v nemščini. 21.—21.15: Vmesna glasba. 21.15 do 22: Večerni koncert — sodeluje radjski orkester pod vodstvom D. M. Šijanec. 22. do 22.15: Poročila v nemščini. 22.15—24: Prenos koncerta osrednjega nemškega sporeda.

marveč tudi dokumentaren prispevek o vzgonu slovenske idealistične miselnosti zadnjih deset let pred drugo svetovno vojno. — Majhno število izvodov bibliofilske izdaje s faksimilom uvoda in s Tršarjevimi ilustracijami je »Peresu in času« zagotovilo dragoceno mesto tudi na polici slovenskih bibliofilov.

Igralec in javnost

Slovenski odrski umetnik — in sem šte em poleg igraln in igralcev tudi režiserja in in scenatorja — se v nekem pogledu po pravici čuti zastavljenega v primeri z umetniki drugih narodov. Naj bo njegovo ustvarjalno delo še tako popolno, naj doseže še take umetniške viške, nima nikdar tako globoko in širokega odmeva, kakor bi ga imel drugod. Dejstvo je, da ga pri nas nihče ne proučuje in ne opisuje tako temeljito, kakor je bilo to (kajpak v normalnih časih) pri drugih narodih, kjer obstoje v vsakem kolikaj pomembnem igralcu, pevcu, režiserju, in scenatorju cel študije, o mnogih ilustrirane monografije in drug slovenstveni dokumenti.

Pri nas so taki poizkusi kaj redek pojav in kolikor jih je razmetanih po revijah, tonejo v pozabo. Tudi o starejši gledališki umetnosti še nismo zgodovinskega pregleda, pridobitve in skušnje pionirskih gledališčnikov niso ohranjene, vsaj ne v pregledni in lahko dostopni obliki. Fotografski material, ki podaja sveda samo statično podobo, kar je pri tej vrsti ustvarjanja zelo nepopolno, se šele počasi zbira, v kolikor deluje od nedavnega naš gledališki arhiv — gledališki muzej je pač samo še grobna bodočnost! Fotografška gradiva je hudob malo, filmov, ki bi ohranili karakteristično vlogo vodilnega umetnika v vseh njenih odtenkih in z vsemi glasovnimi značilnostmi, si ne moremo privoščiti. Vzemimo za primer igralca Borštnika. Kaj vemo o njem mi, ki smo zrasli izven slovenskega kulturnega sredstva? Razen najpočnejših sodb in karakte-

ristik ter običajne življenjepisne tvarine ničesar. Kako naj se ob tej opravici kaj ne opravičljivi revšini razvija v naši gledališki umetnosti to, kar je potrebno sliernemu oranskemu razvoju, slerni kulturni rasti: tradicija?

Te razmere je imel pred očmi ravnatelj Drame C. Debevec, ko je pisal v 5 številki dramske izdaje Gledališkega lista natušeni članek »Opombe o vrednosti gledališke izvedbe«. V tem duhu je zahteval od gledališkega poročanja »nekaj kapljice več smisla in čuta za vse tisto, kar je na vsaki gledališki predstavi enkratno, kar je vezano na bežnost trenutka, na potkanje, na mimohajanje, na mišnevanje, to se pravi na doživetje hitrosti, minevanjačega značaja in to je delo režiserja, scenografa in zasti delo igralca.

»Probiram in isčam po ozgodni literaturi, piše nadalje avtor, ali so jo napisali največji kritični duhovi drugih narodov o svojih gledaliških veličinah. Nemedelje je ta, kakor neizoprlija zakladnica in neizodbitna priča o bistvu, preizvoru, razvoju, vzponu in vrhunskih dosegljih gledališke tvornosti in gledališko stvarteljskega, za vso človeko omko tako važnega in pomembnega duha. Strokovo veledela v kritični ali poljudni izdaji, filozofske, teoretične in estetske razprave, zgodovinski prikazi, umetniški in življenjski opisi, režijske in igralске stvaritvene primerjave, posebni pogledi in nadrobne obravnave gledališko izvajalnih problemov predstavljajo pr Nemčih, Francozih, Rusih, Angležih, Italijanih, Čehih in drugih narodih tiseče knjig in zvezkov obsegajočo biblioteko.«

Zares, če primerjamo s tujim gradivom o gledališču in njegovem umetniškem življenju to, kar ostaja za njim pri nas, moramo priznati, da bi v zlic vse relativnost števila. moči in sredstev mora oostajati pri nas vendarle nekoliko več. Upravičeno se torej pritožujemo naši gledališki umetniki, da so v tem pogledu preveč zapostavljeni. Toliki resnični uspehi v

ustvarjanju umetniško živčih značev in tipov se reduciraio v nekoliko proslopih sodb v letih in v nekaj večerov priznavalnega aplavzu; nato pa vse tone v pozabo in veliko poštenega umetniškega priznavanja se neizprno izgublja: nekje v času kakor voda v peku.

Zahteva po proučevanju igralških umetniških stvaritev in režisersko-dramatiških poskusov in uspehov, zahteva po smotnem obravnavanju gledaliških izvajalnih pojavov in problemov je povsem upravičena tudi v našem majhnem krogu, ki mu sicer primanjkuje toliko sredstev za večje naloge za gledališko stvarstvo, velikega stila. Zahtevi po kritiki, ki bi bolj kaker literarno in drugo problematiko izvajalnih del upoštevala način in sredstva izvedbe, umetnost ustvarjanja, tudi obč in druge izrazito izvirne norme, ni mogoče nečelno ugovarjati.

Ne povzročajte panike!

Med vojno, zlasti če je takšna, kakršna je sedanja, se dogodijo mnogokrat dobesedno prehitve. Pričakovano in nepričakovano. Dogodki, ki pridejo pričakovano, nas ne zadenejo v tolikšni meri kakor dogodki, ki jih ne pričakujemo. Neredko kdaj pa se pripeti, da nas tudi pričakovani dogodki vržejo iz tira, kaj šele nepričakovani.

Kar na lepem izgubimo živce

in že ne vemo več, kaj delamo, kaj še, da bi vedeli, kaj bi morali, odnosno, kaj bi smeli delati.

Vojna zahteva od ljudi mnogo več kakor mir. To je povsem razumljivo. Predvsem zahteva pripravljenost. Strogo pripravljenost podnevi in ponoči. Nadalje zahteva tudi globoko razumevanje dejanskega položaja, resnost in prisbežnost. Vsakdo bi moral biti na svojem mestu. Vsakdo bi moral predvsem krbeti, da ne bi povzročil panike. Panika je koraj posledica egoizma posameznika ali pa

nerazodnost množice.

Ena sama beseda, ena sama malenkost zadostuje, da nas zajame vrtnec panike, in že je nesreča tu. Panika je zmeraj zahtevala več žrtve kakor njen vzrok, pa naj je bil še tako velik in strašen.

Napravimo kratak skok v bližnjo preteklost, v mirne čase. Zamislimo si, da sedimo v kinu in smo zotopljeni v čarobno življenje na belem platnu. Nenadno pa se ti stot življenje utrže, temo pa preseče svetlobo — malo filmskega traku je pregrelo in nič hudega bi ne bilo. Toda nekdo, tam spredaj, je s strahom glasom zatiulil: »Ogenj! Samo to besedico. Nič več. V tistem trenutku pa je že zagospodovala panika. Ljudje, pred kratkim hipom se mirni in razodni, so se

spremenili v nerazodne zveri.

Vsi planejo k vratom, vsak hoče biti prvi. Vsi naenkrat hočejo na prosto in tišče drug čez drugega. Toda vrata so preozka. Nastane boj na življenje in smrt. Rjovenje, obupni kriki strahu in bolečine, stokanje, udarci in padci povzročajo zmeraj večjo zmednjenost. Panika, panika... Ogenj so medtem že pogasili. Kljub temu pa je mnogo mrtvih in ranjenih. A kaj bi bilo, če bi se bil ogenj razširil? Mnogokrat smo čitali o požaru v kinu. Kratke vesti z navedbo števila ranjenih in mrtvih. Navadno samo zaradi panike. Če bi se bil našel samo en človek, ki bi bil prisbežno zaklical splošnemu občinstvu:

»Nobene nevarnosti ni!

Vsak naj ostane na svojem mestu! Po vrsti zapustimo dvorano! Ženske naj gredo prve!« ali podobno, bi se lahko rešili vsi, tudi če bi dvorana zares gorela, ker ogenj se po zidani stavbi ne more tako hitro razširiti.

Drugi, še značilnejši primer se je zgodil med sedanjo vojno v Londonu. Bil je dan znak za letalski poplah. Ljudje so hiteli v zaklonišča. Del občinstva se je zatekel v podzemsko železnico, toda na stopnicah je, je ženska, ki je bila na čelu skupine, zaradi strahu spotaknila in padla. V trenutku je nastala lahkovit zmednjenost. Ljudje so padali drug čez drugega brez konca in kraja in preden je dospela pomoč, je bilo več mrtvih in ranjenih, kakor če bi bila padla letalska bomba med nje. Postali so žrtve panike.

Koliko

zaleže v takšnih trenutkih prisbežnost, lepo prikazuje tudi naslednji primer: Mala motorna ladja je plula ob obali proti svojemu cilju. V kabini, edinem zaprtem prostoru,

storu, je sedelo kakih petnajst potnikov in en mornar. Bil so sredi poti, ko stroj nenadno preneha delovati in ladja močno zavije na desno. Potniki so s krikom planili pokoncu in proti izhodu, toda globok, prepričujoč miren glas jih je zadržal: »Nič hudega se ni zgodilo! Vsi lahko ostanete na svojih mestih!« Nehote so vsi obstali in se ozrli. Mornar je mirno sedel in se smehljaj. Nikakega znaka strahu ni bilo videti na njem in potniki so popolnoma pomirjeni spet posedli.

Takoj zatem je začel stroj spet delovati in ladja je kakor prej nadaljevala svojo pot. Radovednost me je pa le gnala na palubo, da bi zvedel, kaj se je bilo zgodilo. Za menoj je prišel iz kabine tudi mornar in na moje veliko začudenje je vprašal kapetana, kaj je bilo. V resnici smo ušli veliki nevarnosti. Ladja bi bila skoraj zadela ob čer, ki jo je vodna gladina komaj zakrivala, in le kapitanova prisbežnost smo se imeli zahvaliti, da se nismo potopili. Da bi pa ne bila panika zahtevala svoje, je posrbel pametni mornar, ki je znal vrtni razodnost potnikom, dasi sam ni vedel, kaj je.

Navadno zadostuje ena sama

rosna, pametna beseda,

da je panika v kalli urta. Če pa je sebičnost posameznika zelo velika in je ozoglavost množice zavzela večji obseg, je najbolj učinkovito sredstvo — voda. Slap mirne vode opametuje vsakogar, posameznika in množico.

Danes, ko je tudi najbolj oddaljeno zaledje stajno izpostavljeno nevarnosti letalskih napadov, ko se lahko celo mesto čez noč spremeni v kup razvalin, je bolj kakor kdaj koli prej nujno potrebno, da ohranimo v katerem koli položaju, v kakršni koli nevarnosti ali nesreči prisbežnost. Predvsem, da se očuvamo panike. Le tako bomo preprečili nepotrebno število žitev. Prisbežnost moramo ohraniti zmeraj, podnevi in ponoči. Zmeraj moramo biti pripravljeni, da se zgodi nekaj, kar bo terjalo preizkušnjo naših živcev. Letalski napad pride

skoraj zmeraj nepričakovano,

tudi če ga še tako pričakujemo. In če ti nas našel neprisbežni, si oti predstavljati ne moremo, kolikšne in kakšne žrtve bi terjali.

Zato moramo zmeraj in povsod misliti, kako bi lahko pomagali v primeru nesreče. Zmeraj in povsod moramo misliti, kako bi lahko v kalli zatri paniko, če bi jo ta ali ona nesreča nepričakovano povzročila. Zlasti moramo biti zmeraj pripravljeni in prisbežni tam, kjer je množica: v gledališču, kinu, predavalnicah, natrpanih javnih lokalih in sploh zaprtih prostorih, moramo zmeraj preudariti in presoditi, kako bi se dalo najučinkoviteje pomagati bližnjemu. Vsakdo naj bo v teh dneh

malo stratega.

Napad iz zraka je lahko vsak trenutek izveden in tedaj moramo biti na mestu. In če bomo zmeraj imeli pregled nad položajem, bomo bolj samozavestno in mirno nastopali. Naša samozavest in mirnost bosta odločilno vplivala na okolico, pa naj bi bila še tako zbegana, kajti uspen v takšnih primerih ima zmeraj le vplivna esesa, namreč vpliva po svojem zadržanju. Že s svojo zunanostjo moramo napraviti vtis, da se ne bojimo in da smo gospodarji položaja v še tako veliki nesreči. Dokazati moramo neomahljivo voljo, jekleno odločnost, mirnost in uvidenost — in panika bo takoj premagana.

Režiser bolezni

Od Roberta Kocha naprej smo navajeni pri vsakem bolezenskem pojavu spraševati po njegovem povzročitelju in drugih škodljivih okoliščinah. Virchow in drugi veliki anatomski so spoznali bistvo tako zvanе celicne patologije v spremembah celicnega tkiva in v preustrojitvi obolenih organov.

Očitno pa to še ne zadostuje. Potek sleherne bolezni je po pridobljenih izkušnjah pač znan — pomisliti je treba samo na »kritične dni« pljučnice — vprašanje pa je, kdo prav za prav uravnava znani potek nastale bolezni. Mar bacil ali od njega izločeni strupi? Borba med telesom, odnosno napadenim organom in bolezen povzročajočimi vplivi pač ni napačna oboležba, bolezenskih pojavov, toda ta oboležba v ničemur ne polnjsuje tipičnega in le redko kdaj nenormalnega poteka bolezni.

V tej zvezi je prof. H. Veil iz Jene objavil v strokovnem bistvu »Forschungen in Fortschritte« članek, v katerem je opozoril zdravnike znova na osrednje možgane, ki jih nemško imenuje »Stammhirn«. Sodil

je, da ima ta organ mnogo več opravka s potekom bolezni, kakor so to doslej domnevali. V organu je, kakor je mogoče dokazati, mnogo uravnalnih točk, ki jih zdravniki imenujejo »centres«, ki jih je zlahka lokalizirati in ki vsak zase urejajo dihanje, utapjanje srca, odtok krvi po telesu, pa tudi spanec, gibanje mišic in s marsikaj drugega.

Zdravila vplivajo na črevesje in na občne telesne funkcije prav s posredovanjem tega organa odnosno s posredovanjem živcev, ki izhajajo iz njega. Ta organ pa vpliva tudi na izločevanje hormonov ter še na tak način opravlja svojo uravnalno funkcijo! Tudi mnogo zaščitnih in obrambnih pojavov, nadalje mrlica, motnje v snovnih presnovah (pomnožitve sladkorja v krvi), tvorba maščob in njihovo izločevanje so vezani na ganglije tega organa. Ze te ugotovitve pričajo, da je organ dodeljen glavno, centralno urnavanje vseh življenjskih pojavov človeškega organizma.

Zanimivo pa je na drugi strani, da po-

vezočajo čestokrat poškodbe možganov o priklji nezgod ali tudi v vojni prave pravcate bolezni. Tako so dognali, da je v nekem primeru poškodba možganov iz l. 1915. povzročila pogosto bruhanje, l. 1920. kronične bolečine v želodcu in končno l. 1936. čir na dvanajsterniku. V drugem primeru je prav tako poškodba na glavi iz l. 1916. imela takoj za posledico skrivnjenje nog in kronični sklepni revmatizem, l. 1929. pa vnetje obisti in pljučnico. Zdravniki sklepajo po vsem tem, da je treba izvajati bolezen iz kakršnegakoli predokreta iz omenjenega možganskega organa izhajajočega urnavanja fizioloških dogajanj v telesu. Ta preokret se kaže v spremembah toplotnega ravnovesja (v mrzlic), v motnjah izmenjavanja ogljikovih hidratov, v oviranju posameznih organov pri izvajanju njihovih zaščitnih funkcij na zunaj (infekcijske bolezni) itd. Članek izraza mnenje, da bo morda tudi s tega vidika mogoče nekoč pojasniti sedaj še tako zagonečni pojav nevarnih čirov in oteklin v telesu.

Genij in sila

Nekega večera spomladi leta 1815 se je Rossini v Neaplju sestal z opernim ravnateljem Barbajo. Ob kozarcu vina je ta dal skladatelju pobudo za opero, ki naj bi se opirala na Shakespearesovo »Othello«. Rossini je imel že pri rokah. Rossini je menil, da je zamisel prav zanimiva in da je sposoben izpolniti tako nalogo. Menil je, da bo opero lahko dovršil v treh mesecih. Barbaja ga je prijel takoj za besedo in mu dejal: Dam ti dvojni rok in za ta čas te povabim kot gosta v svojo hišo. Ali sprejmeš ponudbo?

Rad je Rossini pristal in se že naslednje dni preselil v gosposko vilo opernega ravnatelja. Živel je po mili volji, gosposko jedel in pil, se sprehajal, obiskoval znanke in zbiral družbo okrog sebe. Kadar se je sestal pri obedu z gostitelji, je besedičil o svoji operi, ki da se je bo lotil vsak čas. Teden za tednom je potekel, vrstil se je mesec za mesecem, Barbaja pa ni dobil pred oči niti ene strani njegovih novih not. Nazadnje mu je pošla potrpežljivost.

Začel se je že žesti mesec. Neko jutro, ko se je Rossini odpravil iz svoje sobe k zajtrku, so se vrata na široko odprla in pred nje so napeli verige. Rossini se je zagnal v železje, prav tedaj pa se je pojavil Barbaja in mu izjavil, da bo ostal tako dolgo v sobi, dokler ne bo izpolnil dane besede. Dali mu bodo, kar mu bo ravno zadostovalo za življenje. Skladatelj je preklinjal in vpil, a kmalu se je moral udati in spoznati, da gre zares. Ze naslednji večer je pomolil skozi verige utvrti, ki so jo takoj zaigrali na klavir in je izzvala veliko navdušenje. Nato je vsak dan sledil po en čin in ni minil teden, ko je bil čudež dovršen. Rossini pa jo je odkuril iz hiše in je v svo jezo nagnal Barbajo, ki ga je kot gosta skušal zadržati na zaji na svoj dom.

Raj srečnih zakonov

Na morski poti med Avstralijo in Novo Gvinejo je otok Badu. Poglavar otoka je neka bela ženska, ki izdaja upravne odločbe po zaščitju treh svetovalcev iz vrst domačinov. Trije drugi domačini, oboroženi s palicami, predstavljajo policijsko oblast na otoku. Izkušnja je pokazala, da jih je dovolj za vzdrževanje reda med prebivalstvom, ki žive v lepi slogi.

Ker vidi upravo ženska, bi morda kdo mislil, da moški na Baduju nimajo takih pravic kakor ženske. V resnici je baš nopro. Modra belokožna ženska je menda spoznala napake in slabosti svojega spela in zato lahko imenujemo otok Balu pravi raj za poročne moške. Na otoku ni mnogo pisanih postav. Tiste, ki so po strogo skrbje za pravice moških, da jih prepričuje žene ne bi mučile. Žena, ki bi s svojim jezikom opravičljiva moža, pride pred javno sodišče, ki posluje v dolocenih dneh. Za kazen jo privežejo na sramotilni oder, kjer je izpostavljena javnemu posmehu. Ista kazen čaka tudi tiste ženske, ki rade spletarijo. Spletkarjenje velja na tem otoku za največji pregrešek. Posledice teh odlokov na otoku so očitne. Povsod vidiš mirne ženske in zakoni so naravnost vzorni. Otok Badu pa je s tem dobil sloves, da je raj srečnih zakonov.

Opozorilo

Uprava policije, oddelke za protiletalsko zaščito in Ljubljani, opozarja vse hišne starišne v hišah, kjer so plinovodi, da ob pričetku letaškega alarma takoj zapro glavno cev plinovoda in jo po končanem alarmu spet o tpro. Policijski organi imajo strog nalog, da vse prekrške takoj javijo Krišile; bodo strogo kaznovani.

gajal beraču, kako sem se mu rogaj, ga vlekel za roko, ga klical Groga — »Gospod učitelj! — sem upadel v besedo — »v oči mi poglejte in spoznali boete laž. Groga mi je dejal, da oči povedo, kedaj je laž na jeziku!«

»Al! ste čuili malega dobrotnika! — je sladko izpregovoril učitelj ter nadaljeval: »Glejite svetlohlcal Prizna, da pozna berača, laže pa, da ni bil on tisti, ki je žail sromaka. Samo izprični otroci se tako vedejo. Da pa v prihodnje ne bomo izgubljali po nepotrebnem zletaga časa, mu bom danes zabil v glavo, kako se ima vesti, če sreča berača.« In neusmiljeno me je prišel obdelovati s palco ter kričaje govoril: »Šiba novo mašo poje. Poje šba novo mašo!«

Udarjal je in udarjal in ko se je utrudil, me je pahnol od sebe rekoč: »Takole je Bog zavrgel prva dva človeka: izgnal ju je iz raja. Tudi ti si od danes naprej zavrgen za nos; v našem rajju ni mesta za tebe!« In znašel sem se na tleh pod stopnicami. Hiteč sem se pobral. Skelela je koža, bolela je glava. Skozi solze sem zagledal vrata, ki so se mi zdela edini rešni angel. Zgrabil sem za ključko ter pričel božati, ne meneč se za učiteljeve kliče. Pribežal sem domov ter jokaje povedal materi, kaj se je zgodilo. Mati me je dolgo motila, mi brez besede umila lce, očistila obleko ter me vlekla v ložo. Pred šolskim poslopjem je obstala in mi velela čakati.

Dolgo se ni vrnila, a ko sem stal zopet pred njo, je izpregovorila ježno: »Iz šole moraš! Drugam te zapišemo, pa bo mir!«

Pred leti je bilo, ko sem po dolgi ločitvi sedel zopet v krogu domačih. Beseda je dala besedo in tako sem tudi zvedel, kaj je tedaj tisti moj učitelj-mučitelj govoril materi. »Naša šola je za otroke boljših staršev — je dejal.

Iz stiske porojena ofenziva

Vojaški sodelavec »Deutsche Adria-Zeitung« iz Berlina poroča imenovanemu listu:

Kdor je gospodar časa in nima drugega gošpodarja nad seboj, ne bo začel v mesecu novembru napada na zapadnem bojišču. Počakal bo na lepše vreme, ko so dnevi daljši ter niso tla razmečana kakor je ob začetku zime. Samo tati, ki ga je strah temne bodočnosti, ravna tako, kakor dela sedaj ameriški general Eisenhower.

Sicer bi kdo lahko priomnil, da je bilo na zapadu že mnogo važnih zmiskih bitk, ki so uspeli navzlic slabemu vremenu. Tudi v jeseni namreč lahko samo eden izmed nasprotnikov dobi bitko. Vzroki, ki so sprožili takšne bitke v prejšnjih vojnah, tudi v jesenski in zimski dobi svetovne vojne 1914-18, pa so bili čisto le izhod za silo. To je bile bitke, ko je bilo treba vse vreči na eno karto, navzlic slabemu vremenu. Toda v takšnih bitkah so vojskovodje pač meli srečo.

Tudi Eisenhower se nahaja danos v stiski, ki mu narekuje borbo za odločitev. Če bi se bil v bitko spustil pred dvema mesecema, bi bil imel več izgledov za uspeh. V zadnjih dveh mesecih pa se je marsikaj spremenilo. Ni dvoma, da so njegove zavezniške izvidnice ugotovile

pomnožitev obrambnih divizij

na nemški strani. Povsod se je nemški odpor ojačil. Postojanke so bile na novo urejene. Vojski pa so dobili novo orožje, ki jih navdaja z novim veseljem za protisukanje. Vse to so znaki, ki ne obetajo Eisenhoweru prav nič dobrega. Tudi n nobenega dvoma, da si mora biti ameriški general na jasno o tem, da vsi ti pojavi nimajo trenutnega značaja. Z eno besedo: spomladi bodo imeli Američani na zapadnem bojišču opravka z nemško armado, ki bo pokazala, da predstavlja nevarnost za sovražnika. Ta vojska bo tako številno kakor tudi po opremljenosti od nasprotnikov. Samo ta zavest je mogla Eisenhowera podnetiti, da je že sedaj vrgel v borbo vse sile, ki pomenijo težko preizkušnjo za vojsko, ki skuša doseči kakšen uspeh v jesenskem času.

Težave so se doslej že dejansko pokazale, in sicer najprej pri tretji ameriški armadi. Pokazale pa se bodo nedvomno tudi pri drugi angleški armadi, ki je še nedavno prešla v napad. Sovražno letalstvo je spričo nestanovitnosti jesenskega vremena

zelo ohromljeno.

Ceste so razmečene, vozila ne morejo voziti po njih kakor bi bilo treba. Težka vozila drbe in uničujejo ceste material tako da se spreminjajo tudi najtrše ceste v kašnato brozgo. Na Lotariškem in v vzhodni Nizozemski se že kažejo posledice razmečanih cest. Počeg tega so dnevi zdaj zelo kratki, kar močno

ovira vojaška podjetja. Dež in snega vplivata vse prej nego ugodno na borbe. In kljub temu je Eisenhower izdal povelje na napad. Ker ni hotel upoštevati negativnih strani jesenske vojne, že čuti posledice takšnega vojevanja. Metza ni mogel osvojiti navzlic dvema obkolitvama. Moral se je poslužiti nove taktike ter pritniti na trdnjavo z drugimi sredstvi. Tudi ta taktika mu ne bo prinesla uspeha. Dogodki kažejo, da so se na predmostih in na vzhodnem bregu Mozele ter ob N'ieu razvile težke borbe, ki napadajoče sovražnike

močno decimira.

Nihče ne taji težav, ki spremljajo sedanjo bitko na Lotariškem. Tudi noče nihče zmanjševati udarne sile sovražnika. Ni dvoma, da napada nemške postojanke ena sama armada, toda ameriške armade so prav tako kakor ameriške divizije zelo močne. Ameriška oklopna divizija n. pr. šteje več oklepnikov kakor cel sovjetski oklepniki zbor. To je treba upoštevati, ko čitamo, da sta napadali na jugovzhodni strani Metza dve ameriški oklepniki diviziji, ki sta izgubili 300 voz. Tudi ozemeljske pridobitve ofenzivno nastrojenega nasprotnika je treba jemati v poštev, vendar na zemeljske pridobitve niso odločilnega pomena. Večkrat je bilo poudarjeno, da bi samo popolna obkolitev Metza in popolni prodor v Posaarje izpolnila misel sovražnikovega napada. Nasprotnik pa je od tega cilja

že zelo daleč.

Ne bo ga dosegel, pa naj žene svoje divizije še tako močno proti vzhodu.

Če je moral nastopiti tudi Montgomery, da bi prebil nemško predmostje na zapadni strani Metza, priča ta položaj prav gotovo, kakšna je podoba celokupnega načrta, ki lebdí Eisenhoweru pred očmi. Verjetno je, da ne bo ostalo samo pri tem sunku proti nemškemu predmostju na severu. Mogoče bodo oživele borbe zopet na odseku Aachna in sicer še bolj nego doslej. Vprašanje je tudi, kaj bo z drugimi odseki zimske vojne na zapadnem bojišču. Ali bo mogel Eisenhower vreči nove odločke na odsek pri Metzu? Tudi nadaljnje razširjenje ofenzive v prostoru med Baccratom in Domboum se zdi verjetno, vendar dosedanje borbe še ne kažejo tega načrta v popolnosti. Mogoče je, da bo

nakopičenje sil na jugu izostalo.

Ker je treba vse sile porabiti za bitko na Lotariškem, Potek bitke od 8. novembra dalje n'kakor ne more zadovoljiti ameriškega generala. Eisenhower ni dosegel odločnih uspehov. Nasprotno, doživel je nekatere krajevne poraze. Vse to pravega k podobni, kakršne si ameriški general ni predstavljal, ko je imel v konceptu sedanjo bitko.

Križišče japonskih in ameriških koristi

Izkrcanju novih nasprotniških sil na otoku Leyte pripisujejo v Tokiju in Berlinu ta pomen, da smatra general Mac Arthur otok Leyte na osrednjih Filipinih za žarišče sedanjega strateškega položaja na Pacifiku. Zato se ne bo plašil nobenih žrtve, da bi na tem otoku osredotočil svoje sile ter z njega razvil ofenzivne operacije proti notranjemu braniku na Japonskem. Toda tudi na Japonskem so nastopili znaki, ki pričajo, da se japonska vlada zaveda delekosežnih posledic ameriškega izkrcanja na tem otoku. Imenovanje generala Jamsite, junaka Singapora, za vrhovnega vojaškega poveljnika na Filipinih ter osredotočenje velikih letalskih in kopinskih sil na otoku Leyte prav nič ne prikriva, da se Japonci zavedajo velikega pomena in značaja bojev na tem področju. Trenutno razpolagajo Američani na Leyti s 7 divizijami. Njihovo predmostje se širi 30 km daleč v smeri od severa proti jugu ter sega kakih 20 km na vzhodni strani v notranjost otoka.

Japonski ministri predsednik Koiso je nedavno s svojo besedo označil položaj na otoku Leyte, ko je izjavil, da sta prišli Japonska in Amerika na »križišče svojih interesov«. Vse kaže, da se je Mac Arthur spustil v pustolovščino, katero mora izvesti do kraja. Po drugi strani pa se Japonci zavedajo, da so Američani pripravljeni na področju Nove Gvineje 1300 letal, katere namenjajo uporabiti za operacije na otoku Leyte in na Filipinih.

nih silah. To letalsko silo bodo zastavili v trenutku, ko bodo po njihovi sodbi dogodki popolnoma dozoreli. Taktični namen: sovražnika so s tem popopoma razgaleni. Američani skušajo uveljaviti svojo moč nad Filipinih s letalsko silo, ker menijo, da je to najkrajša in mudično najhitrejša pot do osvojitve Filipinskih otokov.

Na otoku Leyte je zaradi tega treba posvetiti značilnim bojem največjo pozornost. Ze odkar se je Američanom posrelo izkrcati se na Leyti, se ona, s kakšno naglico popravljajo letališča, ki so se jih polastili. Zasedena letališča naj sprejmejo velike množice letal. Dne 2. novembra je odletelo z Nove Gvineje proti Taclobanu kakih 200 bombnikov in lovcev. Toda polovico izkrcanih ptičev so Japonci sestrelili ali zažgali preden so prispeli na cilj. Navzlic temu izgubam Američani stalno ojačujejo svoje letalske rezerve na Leyti. Danes sodijo Japonci, da razpolagajo Američani na tem področju že s precejšnjimi letalskimi silami. Tudi s severozapadne obale Nove Gvineje in z Molukov se neprestano približujejo Filipinom težki bombniki tipa »B-24«, katere podpirajo pri njihovih akcijah tudi ameriška letala z drugih izhodišč. Proti temu nakopičevanju letalstva se Japonci borijo kakor morejo in znajo. Prižade ali so Američanom že precejšnje izgube, nadejanje pa jih prav gotovo še čakajo, kajti borba za Leyte še dolgo ne bo končana.

Križanka št. 82

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
14							15			16		17
18						19	20			21		22
23						24				25		26
27						28				29		30
31						32				33		34
35						36				37		38
39						40				41		42
43						44				45		46
47						48				49		50
51						52				53		54
55						56				57		58
59						60				61		62

Vodoravno: 1. gorovje na severnem Čekskem; 8. mor e; 14. drag kamen; 15. plavinske ptice; 16. žto; 17. kratica za označbo spola; 18. smoter, cilj; 19. ročunski izid; 22. evropske gorovje; 23. začetenec; 25. skupina brazd; 27. predlog; 28. rusko žganje; 29. začetenec imena in priimka že pokojnega slovenskega penika; 30. za las je manjkalo; 32. okrajšani veznik; 34. angleški pisatelj (»Robinson«); 35. predlog; 36. možko ime; 37. trata, travnik; 39. začetenec imena in priimka znanega nemškega filozofa; 40. stalne, trajajoče; 41. pesmi; 42. prst, zemlja; 43. kratica za nekdanjo denarno enoto; 44. najbolj razširjena rastlina (skupno ime); 45. preproga (arab.); 47. letna doba; 49. vrednostni papirji, učinki; 51. brez sremstva; 52. finko jezero; 54. latinski podredni veznik; 55. srbsko možko ime; 57. nedoločena količina; 59. Noetov ded, ki je živel 969 let; 60. pripadnik staroslovanskega plemena; 61. nedoločni zaimek.

Navpično: 1. ljudozdrstvo, najhujša surovost; 2. poljska cvetica; 3. študent tehnične fakultete; 4. oče; 5. asirsko glavno mesto ob Tigrisu; 6. del koleca; 7. pot ali cesta po Barju; 8. prej v naročju; 9. veznik; 10. kavni

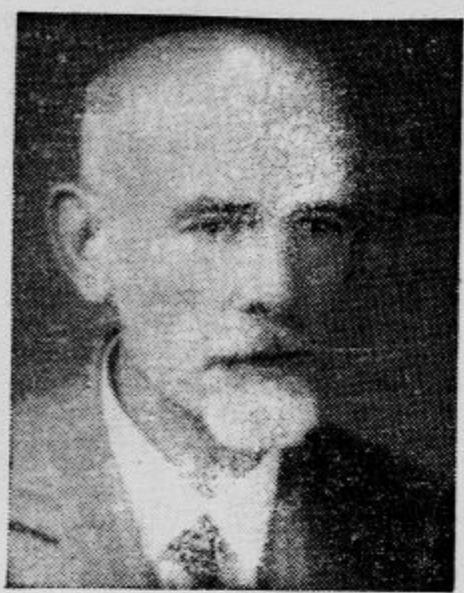
dodatek; 11. kratica za tujo valuto; 12. kmetič iz ljubljanske okolice; 13. vojno področje; 15. tenka, tena; 17. seznam prireditvenih nastopov; 20. narodne igre v Senju; 21. znak za kemično prvino; 24. francoski maršal, armadni generalstabin poveljnik v prejšnji svetovni vojni (umrl 1931); 26. prebivalci nekoga hrvaškega mesta; 29. smoter prava; 31. nedoločni zaimek; 33. domači mesni izdelki; 34. podredn. veznik; 35. imenitna pečenka; 38. del živalske vopne oprime; 40. zlept premikajočega se telesa v drugo telo; 44. sorodnice; 46. naziv, označba; 48. jezero na Tibetu; 50. kombinacija kart pri pokerju (fon.); 53. sedma in šesta črka besede pod 13. navpično; 56. v vrni; 58. začetek abecede.

Rešitev križanke šte. 81

Vodoravno: 1. Argo, 4. Asta, 7. omika, 9. besa, 11. dir, 13. ar, 14. pas, 16. no, 17. Neron, 19. as, 20. Bafrij, 21. (Os)mij, 23. aga, 25. gl., 26. sem, 28. hra, 29. klj, 30. dom. Navpično: 1. albatros, 2. gos, 3. o, m, 4. ak, 5. sad, 6. Akropola, 8. Ibar, 10. er, 12. in, 14. pes, 15. soba, 17. in 18. Na(krj), 22. sed, 24. gl., 25. gm, 27. mi, 28. ho.

Sedemdesetletnik Milivoj Ostojčič

V ponedeljek, dne 20. t. m. je tiho in skromno proslavil sedemdesetletnico življenja upokojenj strojni stavec Milivoj Ostojčič.

Jubilant je bil rojen v Samošu v Banatu in se je l. 1893. izučil v Državnih tiskarnih v Beogradu za črkostavca. Živahna narava pa ga je kmalu napotila v svet in l. 1900. je bil v Trstu. Od takrat je skoro stalno živel v naših krajih. Sicer je še večkrat pogledal v svet, vendar mu je bilo najljubše v Sloveniji in predvsem v Ljubljani.

Kjerkoli se je Milivoj Ostojčič mudil, posod je bil živahen in delaven in vnet za društveno življenje. V mladih letih je bil tudi navdušen pevec. Že kot deček je sodeloval v pevskem zboru »Jaskič« v Beogradu. V Trstu je l. 1900. sodeloval v Delavskem pevskem društvu, nato v pevskem društvu »Adrijane« in »Zarja« ter pomagal v okoliških pevskih društvih. L. 1902. je bil v Ljubljani član pevskega društva »Ljubljana«, pozneje pa »Slavica«. L. 1903. je v Celju pel pri Celjskem pevskem društvu in Delavskem pevskem društvu v Celju. L. 1904. je v Kamniku sodeloval pri »Liri«, a leta 1906. je že bil v Gorici. L. 1910. je bil vnovič pri »Liri« v Kamniku, zatem pa zopet pri »Slavici« v Ljubljani, ko je nato zaradi boleznih moral opustiti petje. V vseh pevskih društvih pa ni samo pel, nego je sodeloval intenzivno v celotnem društvenem življenju.

Predvsem pa je bil navdušen tiskar. Do svoje starosti, ko je šel v pokoj, je bil delaven član stanovske organizacije, govornik na občinskih zborih in pospeševatelj organizatoričnega delovanja.

V Ljubljani je bil uslužben v več tiskarnah, največkrat pa v Narodni tiskarni, kjer je kot strojni stavec staval »Slovenski Narod« in »Jutro«. V tem podjetju je bil uslužben skoraj 20 let in je l. 1933. šel v pokoj. Sedaj je Milivoj bolehen, a še vedno živahen in želimo, da bi zadovoljen preživel s svojo dobro življenjsko družico Julijo še mnogo let!

SPORT

Dobre tekme so redke toda v nedeljo bo še ena

Bolj ko sta se bližali jesen in zima, manj smo računali, da bi bili zadnji tedni letošnjega leta živahnejši na sportnih igriščih kakor so bili sredi poletja in prav ob času, ko običajno sportniki niso počivali niti ob najhujših krizah. Če niso bili na travniku, so bili pa v vodi ali na gorah. Letos to pravilo ni držalo in mnogo lepših nedelj je šlo brez sporta v pozabo!

Po neumemnem pričevanju nekaterih domačih sportnih privrčencev — predvsem iz vrst ZSK Hermesa — pa se je splošno poletje v sportu v zadnjih dveh mesecih vidno obrazilo na bolje. Ko se je ljubljanskim sportnikom na igriščih začelo zima, pot, da so lahko spet enkrat preizkusili svoje moči s tujimi tovariši izven doma, ni bilo več daleč do tega, ko so tudi sami lahko računali na obisk sosedov s severa. In telma je sledila tekmi: prva v Celovcu, druga v Beljaku, tretja in četrta že v Ljubljani, peta spet v Celovcu... Evo, kako so skoraj neopazno navezali živahne sportne stike Celovce, Beljak in Ljubljano. Ne samo v nogometu, temveč tudi v tenisu in tabletenisu — skratka tako širokotežno kakor niti v najbolj mirnih časih!

V tem razvoju smo prav te dni že spet pred novim dogodkom, ponovno dobro nogometno tekmo med Celovcem in Ljubljano. Dobre tekme so bile zmerom redke, posebno v Ljubljani in v teh časih še prav gotovo, toda za nedeljo napovedana skoraj ne bo zaostajala za dosedanjimi te vrste. Morda bo kdo dejal, da je vprašanje kakovosti nogometne Koroške in nogometne Ljubljane je dovolj razčiščen in zaenkrat tudi časi niso najbolj prikladni, da bi morali priti temu problemu čisto do dna. Bodi morda tako, toda res je tudi, da sport ne živi od svoje tradicije, da sportniki niso zbiraliovor, na katerih bi počivali; mladi ljudje v sportu jeklenijo svoje moči in utrjujejo svojo voljo. Sport je živ organizem, ki mirovati ne more in ne sme, ker samo v delu uspeva in napreduje.

In zato so sportniki iz Celovca ali Beljaka — in tako bi stisli vsi odkoder koli — z veseljem izkoristili priložnost, ko so dobili možnost tekmovala s sportnimi tovariši iz našega mesta. Prav iz istega vzroka tudi domači sportni pristajali tako ljubosumno čuvajo nedavno ustvarjeno zvezo s sportnimi sosedi s severa, ker si le po tej poti obetajo, da bodo ostali v formi in ohranili vsaj nekaj iz starih časov in pripravili kolikor se da za bodoče. To so globlji razlogi, ki vodijo prireditelje današnjih sportnih nastopov med Koroško in Ljubljano, in kdor tako gleda nanje, jih ne bo smatral za nepomembne, čeprav se zdaj zaradi razmer ponavljajo nekoliko česče kakor je sicer običajno.

Ko pa je medsebojna tekma sklenjena in je znova — zdaj v raznih inačicah že šest — navrženo vprašanje, ali bo sportno zmago slavil gost ali domačin in ali bo Ljubljana zabrisala neprijetni spomin na zadnje gostovanje Hermežanov, ki se je na celovških tleh končalo kar 0:5 v njihovo škodo, potem seveda ni več govora o zmerom isti pesmi, o nezanimivem preizkušanju raznih bolj ali manj razpoložljivih nogometnih rezerv, o dolgočasnem preganjanju usnja samo zato, da mine nedeljsko popoldne. Tedaj gre že za sportno borbo, tedaj je že na tehnični sportni prestiz večjega

kroga sportnikov, ki nočejo, da bi jim kdo kdaj očital, da so ceneno prodali svoj sloves. Zato primerno odločno in zares in tudi šesta repriza dobre tekme je spet lahko dobra ali celo boljša od vseh dosedanjih.

V teh mislih pričakujemo nedeljskega dogodka na igrišču Ljubljane. V znamenju nogometnega dvoboja med Celovcem in Ljubljano. Po vsem povedanem skoraj ne dvomimo, da bo tekma vredna dosedanjih s podobnimi imeni. Koj več o njej bomo še spregovorili v naslednjih dnevih.

Naši mali žogarji na Koroškem

Nekaj podrobnosti z nedavnega sportnega gostovanja Ljubljancanov v Vrbi — z malim raketom

Dodatno k včerajšnjemu kratkemu poročilu o lepem dvojnem uspehu ljubljanskih tabletenških igralcev, ki so preteklo soboto in nedeljo v Vrbi ob Vrbskem jezeru na Koroškem najprej zmagali v mednarodnem reprezentančnem tekmovalju Ljubljanske pokrajine in Koroške s 16:6 ter potem še na posebnem seniorskem turnirju s po 8 igralci na vsaki strani zasedli vsa tri najboljša mesta, objavljamo še naslednje zanimive podrobnosti.

V dveh dnevih tekmovalja sta bila odigrana prav za prav dva ločena turnirja, na katerih je vsega sodelovalo 8 moških in 4 dekleta iz Ljubljane. V okviru dvoboja so bile razen iger posameznikov odigrane še štiri partije gospodov v dvojici in dve partiji dam v dvojici ter slednjič 4 mešani pari.

Med podrobnimi izidi

navajamo naslednje:

Bogataj-Završnik 21:9, 21:10, 21:10. V tej igri je pokazal Bogataj svoje veliko znanje ter porazil svojega nasprotnika v zelo lepi in močni igri.

Bradeško-Schwendenein 21:7, 21:17, 21:12. Tudi Bradeško ni imel mnogo dela, da je odpravil svojega nasprotnika brez velikih težav.

Gabrovšek-Lamminger 21:14, 21:19, 21:10. Gabrovšek je bil premočen svojemu nasprotniku, ki je le v drugem nizu deloma prisilil Gabrovška, da je dal iz sebe vse.

Blažič-Razboršek 19:21, 21:14, 16:21, 21:15, 21:10. Edina borba na pet setov. Razboršek je zaigral zelo lepo (prej je bil Razboršek član ZSK Hermesa, nastopa pa sedaj, ker biva stalno na Koroškem, za Koroško) ter prisilil Blažiča, da je vložil v igro vse, kar zna. To je bila najbolj napeta partija vsega dvoboja.

Medved-Vovk 21:13, 21:13, 21:14. Medved je s sigurno roko odpravil svojega mladega nasprotnika, ki pa ima vse pogoje, da se bo razvil v odličnega igralca te stroke.

Zganjar-Janko 21:10, 21:13, 21:15. Janko je prišel šele polagoma v udarec ter ni ni nikoli ogrozil Zganjarjeve zmage.

Božič-Poljanec 21:16, 21:12, 21:12, 21:12. Božič je zaigral v odličnem slogu ter bil daleko boljši od nasprotnika.

Moran-Drolc 21:9, 21:4, 21:17. Moran je s solidno in sigurno igro naravnost pregazil svojega nasprotnika iz juniorskih vrst.

V igrah gospodov v dvojici so zmagali Ljubljancanji v vseh srečanjih, in sicer: Bogataj-Bradeško; Završnik-Schwendenein 21:9, 21:15, 21:14; Blažič-Medved; Lamminger-Vovk 21:16, 21:13, 21:12; Gabrovšek-Zganjar; Razboršek-Poljanec 21:17, 21:14, 21:16; Božič-Moran; Janko-Drolc 21:16, 21:7, 21:18.

V tekmovalju dam pa so bili izidi takile:

Bricelj-Mesar (Jesenice) 23:21, 16:21, 20:22. Bricelja je zaigrala zelo lepo in borbeno ter je bitko izgubila le zaradi sodniške napake pri šestju.

Kamenšek-Urbur (Jesenice) 13:21, 13:21. Kamenškova ni bila dovolj izborno nasprotnica.

Bedenk-Majer (Lienz) 21:4, 21:8. Bedenkova je v stajni igri naravnost pregazila svojega nasprotnico ter pokazala igro, kakršne že dolgo nismo videli pri njej.

Mučič-Jescheck 15:21, 21:12, 15:21. Mučičeva je zaigrala zelo dopadljivo ter bi bila z več pazljivosti partijo lahko tudi dobila.

Korošice so bile torej v splošnem nekoliko boljše ter so tri srečanja odločile v svojo korist, medtem ko so Ljubljancanke zmagale le enkrat. Pravilnejši bi bil vsekakor neodločen izid 2:2.

V tekmovalju dam v dvojici je vsako zastopstvo dobilo po eno igro, in sicer takole: Bricelj-Kamenšek; Mesar-Urbur 14:21, 18:21. Jeseničanki sta bili precej vidneje vigrani ter sta zmago zaslužili. Bedenk-Mučič; Majer-Jescheck 21:11, 21:15. V tem paru sta bili Ljubljancanke boljše ter sta zmagali zasluženo.

V štirih srečanjih mešanih parov je zmagala Ljubljana dvakrat, dvakrat na Koroško. Bogataj-Bedenk; Završnik-Mesar 21:12, 21:17. Ljubljanski par je bil v izborno formi, najboljša pa Bedenkova. Bradeško-Bricelj; Lamminger-Urbur 21:16, 21:19; Blažič-Mučič; Schwendenein-Jescheck 11:21, 21:10, 12:21. Gabrovšek-Kamenšek; Razboršek-Urbur 17:21, 21:18, 21:23. Zelo lepa igra in izredno napeta. Ljubljanski par je izgubil prav po nepotrebnem.

Po tej poti je Ljubljanska pokrajina v tem turnirju zmagala s 16:6. Stanje nizov se glasi: 48:14, stanje golov pa 1210:905, oboji v korist Ljubljane.

V nedeljo popoldne je bil odigran še poseben turnir gospodov, na katerem je sodelovalo po 8 Korošcev in Ljubljancanov.

Rezultati tega turnirja so bili: I. kolo: Bogataj-Moran w. o. Božič-Blažič 22:20, 15:21, 21:13; Poljanec-Schwendenein 16:21, 21:13, 21:19; Razboršek-Završnik 21:19, 15:21, 21:18; Gabrovšek-Medved w. o. Zganjar-Drolc 21:12, 21:11; Lamminger-Janko w. o. Bradeško-Vovk 21:11, 21:21.

II. kolo: Božič-Bogataj 22:24, 21:12, 21:13; Razboršek-Poljanec 14:21, 21:14, 21:18; Gabrovšek-Zganjar 19:21, 21:19, 21:17; Bradeško-Lamminger 21:14, 21:13.

III. kolo: Božič-Razboršek 21:9, 21:16; in Gabrovšek-Bradeško 25:23, 21:10.

IV. kolo: Bradeško-F 21:19, 28:24. Božič je zaigral zelo lepo in bi moral dobiti drugi niz. To je bila zelo prijetna partija, ki je naravnost navdušila navzoče občinstvo. Bradeško si je za zmago priboril pokal, dario predstavnik Koroške

Mali oglasi

Službe išče

VELELETNI VODJA

strojno elektrotehnične

ga velenjeletja popolno

ma samostojen v vod

stnu različnih obratov

in vakovstnih strojev,

kakor gradnje elektrarn

šeli primerne zaposlitve

Naslov v ogl. odd. Ju

30654-1

GOSPODIČNA

išče zaposlitve kot de

lavka, kjerkoli. Naslov

pustite v ogl. odd. Ju

tra pod »Delavica«.

31268-1

KATERA ZENSKA

bi hotela pospravljat

manjša obrtne orostore

Zaposlitev p. dogovoru

Naslov v ogl. odd. Ju

tra. 31167-1.

FANTA ALI DEKLICO

kot praktična ali po

možno moč sprejema la

koj Fototeknika Duna

ška c. 15. 31200 la

DOBRO KUHAČKO

gostilnišče, ali zasebno-

išče gostilna Mak Rim

ška c. 4. 31253-1

GOSPODIČNA

vajena kuhe in drugih

hišnih del. dobi takoj

službo pri ravnatelju

trg. šole Gogala, Grezor

čičeva 29. 31274-1a

VAJENKA

za fotografirsko obrt ta

koj spremljam. Fotograf

Smartinski 4. 31168-44

VAJENKA

in vajenca za brivsko in

frizersko, obrt, sprejme

takoj salon Klopčavar,

Resljeva cesta 31245-44

PRODAM

orehove les. prodam. Na

ogled med 8. in 10. ure

od odd. odd. Ju

tra. 31095-6

2 TEŽJA VOZA

tovarna, zelo dobro

ohranjena in veče do

bro uporabnih kolov od

tovarniškega vrsta. Pro

Naslov v ogl. odd. Ju

tra. 31151-6

TEHNIČNO

avtomatizac. znamke Ti

tan prodam. Plačati

vsi delni in preloveni

posrednik. Vodnikova 167-1

31241-6

table-teniške zveze. Plasman: 1. Bradeško,

2. Božič, 3. in 4. Gabrovšek in Razboršek.

V celoti se mora priznati, da so naši

mali žogarji to pot letos prvič v letošnji

sezoni častno zastopali ljubljanske barve.

SD Izток. Danes ob 18.30 strogo obvezen

članski sestanek pri Lovšini. Velja tudi

za odbornike. — Načelnik.

Zemljepisni in

zgodovinski obzornik

v zvezi z imeni, ki jih čitamo v vojnih

poročilih

Belfort je glavno mesto francoskega de-

partmaja Territoire de Belfort in prvotna

trdnjava, ki ima okoli 50.000 pebivalcev. Bel-

fort leži 365 m nad morjem na južnem vnož-

ju Vogezov, je železniška postaja za lyonsko

in vzhodno železnico. Obstaja iz grajske utr-

bega, okoli katere so okoli na višinah desnega

brega reke Savoureuse. Na levem bregu reke

leži pravo mesto s cerkvijo Saint Denisa iz

18. stoletja in mestno hišo s predmestji in

zapadu in severu, kjer so velike tovarne, ki

izdelujejo volnene izdelke, sukanec, stroje in

žico. Belfort je pomembno trgovsko mesto in

je zlasti važno tržišče za vno, žganje in žito.

Središče trdnjave, ki brani dostop v Francijo

med gorovjem Juro in Vogezji, tvori v novejš-

em času zelo ojačena utrdba, ki je bila

zgrajena že v času Ludvika XIV. Star. trd-

njavi so v vojni leta 1870-71 prizidali še vne-

druge utrdbe. Belfort je bil glavni kraj go-

sposstva, ki je v 14. stoletju pripadal ka-

nemški grofji Pfirt, kasneje pa k avstrijske-

mu Sundgauju. Leta 1648. je prišel pod oblast

Francije in postal leta 1659, last Mazarina.

Leta 1814. so ga zvezniški oblegali in zasedli.

V nemško-francoski vojni leta 1870. ga je

genral von Treskov obelgal z 18.000 možm.

Razvila se je bitka pri Belfortu, ki je odločila

vojno na vzhodnem delu bojišča. Mesto se

je moralo končno močno porušeno predati.

Gumbinnen je najvzhodnejša pokra-

jina Vzhodne Prusije z glavnim mestom ena-

kakna imena. Mesto Gumbinnen je šlo leta

1925. blizu 20.000 prebivalcev, ki so večinoma

protestanti. Leži ob izlivu Rominte v Pizzo,

je železniško postajališče za železnico iz In-

sterburja v Evdtkubnen, je sedež pokrajinske

uprave, ima glavno carinarnico, poštno rav-

nateljstvo, gimnazijo z realno licei, poljedel-

sko šolo in mnogo tovarn za poljedelske stro-

je in tkalstvo. Je tržišče za žito, les, govedo

in konje. Gumbinnen se je prvotno imenoval

Bisserheim. Leta 1722. je postal mesto in je

do leta 1818. sedež pokrajinske uprave. V sve-

tovalni vojni so ga Rusi leta 1914 in leta 1915.

dvakrat zasedli. V bitki pri Gumbinnu in

Gavaitu je sklenila nemški 8. armada obkoliti

proti Kraljevemu Gradcu kerkajajočo rusko

1. armado. Morala pa je bitko predčasno

zadržati, ker ji je udaril v bok 2. ruska

armada. Nemški 1. armada se je umaknila

za Vlelo. Nemsko vojskovo vodstvo je nato

novorlo pomorštvo Hindenburgu in ukazalo

novi ofenzivo.

Goldan je obratno mesto v Vzhodni

Prusiji v pokrajini Gumbinnen. Leta 1025.

je šlo okoli 9000 prebivalcev. Leži ob reki

Goldanu, je železniška postaja ob progi In-

sterburj-Lvck. je sedež raznih državnih ura-

dov, vzglednih zavodov, bank in zdravstvenih

zavodov. V Goldanu delujejo številne žage,